

ΜΗΝΙΑΙΟ
 ΙΣΤΟΡΙΚΟ
 ΦΙΛΟΛΟ
 ΓΙΚΟ ΚΑΙ
 ΚΑΜΙΤΕΧΝ.

ΠΕΡΙΟΔΙ
 ΚΟ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΡ.
 ΜΑΡΙΕΤΤΑ
 ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γέλια (ποίημα)	Μάρκον Τσιριμώκον
Τὸ Ἴόνιο Θέατρο (συνέχεια καὶ τέλος)	Μ. Βάλοα
Τὸ σούρωμα (ποίημα)	Ν. Πετιμεζᾶ—Δαύρα
Νοσταλγικὸν (ποίημα)	Ἀγγέλου Σημηριώτη
Πλατάνου Κηδεῖα (διήγημα)	Χρ. Χρηστοβασίλη
Τετραστιχα	Μυρτιώτισσας
Ἄπ' τὰ «Τραγοῦδια στὴν Ἀγάπη»	Ρίτας Μπούμη
Ἡ Πινακοθήκη Δοβέρδου	Ἀλεξ. Φιλαδελφέως
Σημειωματᾶριον	Μιχ. Στασινοπούλου
Βύρων (μετάφραση)	Ἑπτανησίας
Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ γλῶσσα μας (συνέχεια)	Ν. Β. Τωμαδάκη
Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα (μετάφραση)	Γιάννη Χιδίρογλου
Βενετσιάνικη Ποίηση	Μαριέττας Μινώτου
Virgo Potens (ποίημα)	Ἀγγέλου Σικελιανοῦ
Ἑπτανησιακὰ σημεῖωματα	Φραγκοπούλου
	Παπαριαννοπούλου

Πνευματικὴ Ζωή.—Διάφορα.—Βιβλιοκρισίαι.—Ἐκδόσεις.—Περιοδικά.

Ἔτος Γ'. Ἀριθ. 26—27
 Μᾶϊος—Ἰούνιος 1929,
 Τὸ τεῦχος Δραχ. 6.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΟΥ
 ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

Α1. Σ3. Υ2. φ2. 0012

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ 'ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,

*
Έτησία . . . . . Δραχ. 50
Έξάμηνος . . . . . » 25
Έτησία Έξωτερικού δολάρια 2
Έκδοση πολυτελείας τὸ διπλό.

Διευθύντρια : ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

» συντάξεως : ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ

—= Τυπώνεται στή Σῦρο —=
Έμβάσματα, συνεργασία καὶ ὅ,τι
ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ Περιοδικὸ στέλ-
νεται στή Διεύθυνση: *Μαριέττα Μι-
νώτου* Διευθύντριαν «'Ιονίου Ἀνθολο-
γίας» Ζάκυνθον.

Κυκλοφοροῦν τὴν 5ην Ἰουλίου

ΖΑΚΥΘΙΝΑ ΑΓΡΙΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

Διηγήματα
Μαριέττας Μινώτου
Έκδότης Ἰωάννης Κολλάρος
Βιβλιοπωλεῖον τῆς «'Εστίας»
Σταδίου 50

*Έκδοσις καλλιτεχνική. — Τιμῶνται δραχ. 20.

Τὸ Δεύκωμα τῆς Ζακύνθου πωλεῖται 25 Δραχμὰς διὰ τοὺς συν-
δρομητὰς τῆς «*Νέας Έστίας*» καὶ «*Ἰονίου Ἀνθολογίας*», στὸ
Βιβλιοπωλεῖον Κολλάρου Σταδίου 50.

ΟΙ ΧΑΡΙΤΕΣ ΤΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

σὲ ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση, μὲ πρόλογο καὶ σχόλια ἀπὸ τὴν κ.
Μαριέττα Μινώτου· τιμᾶται γιὰ τοὺς συνδρομητὰς μας δραχ. 15.
Ἡ αὐτὴ ἔκπτωση γίνεται καὶ γιὰ τοὺς συνδρομητὰς τῆς «*Νέας
Έστίας*».

Ἡ «*Ἰόνιος Ἀνθολογία*» πωλεῖται στὴν Ἀθήνα, στὰ Βιβλιο-
πωλεῖα Κολλάρου, Ἐλευθερουδάκη, Ζηκάκη καὶ Καλλέρογῃ.

Προσεχῶς :

Ἡ πολὺκροτὴ μετάφραση τοῦ Θουκυδίδου
ἀπὸ τὸν

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ

ΓΕΛΙΑ

Τοῦ κάκου σὲ προσμένω ἀγαπητὴ μου.
Δὲ θάρθεις! Κι' ὅμως ἤθελα μονάχα
νὰ παίξεις, νὰ γελάσεις καὶ μαζί μου,
σὰν ποὺ γελᾶς καὶ μ' ἄλλους, γιατί τάχα
σοῦ δείχνουν καὶ σοῦ λὲν πὼς σὲ θαναμάζουν.
Ἄν ἦταν βολετὸ στὰ χεῖλη νᾶχα
τὰ εἰρωνικὰ χαμόγελα, ποὺ κρᾶζουν
τὸ κέφι μὲ τὴν πρόσχαρη κακία,
κι' ἂν σ' ἔβλεπα ὅπως ὄλοι σὲ κοιτάζουν,
σὰν ὀλόανθη Ἀπριλιάτικη ἀκακία,
κι' ἂν ἦσουνα μιὰ ἀπλὴ συντροφισά μου
γιὰ νὰ περιγελάμε τὴ βλακία,
θὰ ξέχναγα γι' ἐγὼ τὴν ἐρημιά μου.
Μὰ Σὺ μ' ἔχεις τοῦ κλώτσου καὶ τοῦ μπάτσου.
Γι' αὐτὸ γελῶ κι' ἀκούω στὴ μοναξιά μου
γέλιο πικρὸ σὰν τοῦ φτωχοῦ παλιάτσου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΛΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

Μ. ΒΑΔΣΑ

ΤΟ ΙΟΝΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ο ΧΑΣΗΣ

(Συνέχεια από το προηγούμενο).

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ & ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Είναι αναμφισβήτητο πώς το κρητικό θέατρο δεν έμεινε άγνωστο στους Έπτανησίους (1). Δεν είναι όμως λιγώτερο αληθινό—πράγμα περίεργο—πώς ή έπιρροή του ήταν μικρή, σχεδόν μηδαμινή. Στο Ίόνιο δραματολόγιο δε βρίσκουμε ούτε μιὰ τραγωδία πρωτότυπη (2). Δεν υπάρχουν παρά κωμωδίες, και μάλιστα κωμωδίες χαρακτήρος έντελως άνόμοιου με τὰ κρητικά δραματολόγια). Μπορούμε μάλιστα να πούμε πώς ένα είδος μόνο Ίονίου Θεάτρου υπάρχει, τὸ σατυρικό.

Αντίθετα στο κρητικό θέατρο τὸ τόσο πλούσιο και ποικίλο βλέπουμε πώς αν υπάρχει ένα δραματικόν είδος πού δεν αντιπροσωπεύεται είναι ακριβώς αυτό τὸ σατυρικό. Δεν θέλουμε βέβαια να πούμε για μερικές σκηνές κωμωδίας όπου βλέπουμε να γελοιοποιούνται πρόσωπα όπως ὁ δάσκαλος και ὁ μπράβος. Τὰ κομμάτια αυτά δείχνουν μάλλον τὴν επίδραση παρωδίας παρά σάτυρας. Οἱ γελοίες υπερβολές μερικῶν προσώπων εξαιρετικοῦ χαρακτήρος σ' ένα κωμικὸ ἔργο δεν έχουν καμμιά σχέση με τὴν τέχνη του Ἀριστοφάνη. Οἱ ἐρωτήσεις και ἀπαντήσεις μερικῶν προσώπων τοῦ Στάθη και τοῦ Δούρα δεν έχουν ἄλλο σκοπὸ παρά να προσθέσουν στο κωμικὸ τῆς πλοκῆς ἄλλο είδος κωμικοῦ, καλαισθησίας βέβαια ἀμφιβολίας, πού μπορεί ἐξαίρετα να λείπει (και αυτό είναι τὸ διακριτικὸ του γνώρισμα) δίχως τὸ ἔργο να ζημιωθεί.

Τὰ πράγματα είναι ἔτσι διόλου διαφορετικά στο Χάση και πιθανώτατα στους Γιαννιώτες και στους Μωραΐτες. Βγάλτε τὴ σάτυρα. Δεν θὰ μείνει τίποτα. Δεν πρόκειται να διασκεδάσει ὁ θεατῆς με ἐπεισόδια πού γέρνουν σὴν χυδαία φάρσα ἀλλὰ μάλλον να γελάσει εἰς βάρος ἑλῶν τῶν προσώπων πού παρουσιάζονται σὴν σκηνή. Ὑπάρχει σκοπὸς ἀνώτερος πού είναι αὐτὸ τὸ θέμα τῆς σάτυρας, να καυτηριάσει ὁ ποιητῆς παραδίνοντάς τα στο κορόιδο τοῦ κοινῶ τὰ ἔθιμα τῆς κοινωνίας πού χτυπᾷ. Ἡ διάκριση αὐτὴ μᾶς φέρνει στο φυσικὸ συμπέρασμα, πώς τὸ κωμικὸ στο Ίόνιο θέατρο είναι κατὰ πολὺ δριμύτερο παρά σὴν Κρητικὴ κωμωδία. Γι' αὐτὸ ἀναγκαστικά δεν μπορούμε παρά να προτιμήσουμε τὸ Χάση ἀπὸ τὸ Στάθη και τοὺς Γιαννιώτες ἀπὸ τὸ Δούρα, κρίνοντας τὰ δύο τελευταία

(1) Είναι ἀποδειγμένο πώς ἡ Ἐρωφίλη παίχτηκε σὴν Ζάκυνθο ἤδη σὴν 1718.

(2) Ἐγνοούμε φυσικά τὴν περίοδο πού τελειώνει με τὸ Χάση (γύρω σὴν 1786). Ο Ζαμπέλιος γεννιόταν τὸν ἀκόλουθο χρόνο.

ἔργα ἀπὸ τὴν πλοκὴ τους, ἐπειδὴ δεν έχουμε τὸ κείμενο οὔτε τοῦ ἑνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου. (1) Οἱ λόγοι τῆς προτιμήσεως είναι δλοφάνεροι. Κατὰ πρῶτο ἢ ποιότητα τοῦ κωμικοῦ στοιχείου στο Ίόνιο θέατρο, κατὰ δεύτερο λόγο ἢ πρωτοτυπία του. Ἄν τὸ Κρητικὸ θέατρο ὅσο πρωτότυπο κι' αν φαίνεται πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ κωμωδία, ἀντίθετα στα σατυρικά ἔργα ὅπως ὁ Χάσης ἢ κυριώτερη ἀξία είναι ἢ τελεία τους πρωτοτυπία. Παρ' ὅλο πού βρίσκονται στο ἔργο τοῦ Γουζέλη ἑλαττώματα, ἑλλειψη πλοκῆς, πολυλογία, ἐπαναλήψεις, ἑλλειψη συνοχῆς μεταξύ τῶν σκηνῶν κλ., παρ' ὅλο πού Ισχυρίζονται πώς δεν ἀξίζει οὔτε τὸ ὄνομα θεατρικοῦ ἔργου, πώς δεν είναι παρά μιὰ ἐπιθεώρηση, δεν θὰ μπορέσει κανεὶς να παραδεχτεῖ ὅσοι πώς ὁ Χάσης ἔχει ἕνα ταίρι σὴν Ἰταλικὴ φιλολογία. Ἄπεναντίας σὴν Κρητικὴ κωμωδία μπορεί να βρεθοῦν λαμπρὰ προτερήματα, ποικιλία, διάλογος εὐχάριστος και ἀξιοπρόσεχτος, πλοκὴ ἐνδιαφέρουσα, καταστάσεις, προτερήματα ἐπιφανειακά και ἐξωτερικά· μάταια θὰ ζητήσει κανεὶς να βρεῖ τὸ κύριο στοιχεῖο, τὸ κωμικὸ πού ξεπηδάει ζωηρὸ και αὐθόρμητο ἀπὸ τὸ χαρακτήρα, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ τῶν προσώπων, τὸ στοιχεῖο πού συναντᾷμε στο Χάση κάθε λεπτό. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀντιπροσωπεύει αὐτὸ και μόνο τὴν κοινωνία τῆς Ζακύνθου μιᾶς ὀρισμένης ἐποχῆς. Νὰ ἢ πρωτοτυπία του. Βέβαια τὸ μικρὸ νησί «τὸ Φιόρο τοῦ Λεβάντε» είναι μικρὸς παράγοντας σὴν κοινωνιολογικὴ ἱστορία τοῦ 18ου αἰῶνος. Τὰ γεγονότα πού συνέβηκαν στο ἔδαφός του δεν είναι και ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέροντος.

Μιὰ ὀλόκληρη ἐποχὴ μιᾶς μικρῆς κοινωνίας ἀποκρυσταλλώθηκε σὴν μοναδικὴ κωμωδία πού ὀνομάζεται Χάσης και κείνοι πού θὰ ἐνδιαφερθοῦν για τὴ περιορισμένη ζωὴ τῶν Ζακυνθινῶν πού εὐγνωμονοῦν τὸ Γουζέλη για τὴ πιστὴ εἰκόνα πού τοὺς ἔχει χαρίσει. Ἐξ ἄλλου ὁ Στάθης είναι κρητικός, αν θέλετε, ἀπὸ τὸ λεχτικὸ, ἀπὸ τὰ ἔθιμα. Μπορεῖ όμως να είναι ἐπίσης και Ἰταλὸς και μάλιστα με ἀλλαγμένο τὸ ὄνομα, αν κρίνουμε ἀπὸ τὴν πλοκὴ, να νομιστεῖ και σύγχρονος τοῦ Τερέντιου ἢ τοῦ Μένανδρου!

Ἄν ἐμβαθύνουμε τὴν μελέτη μας θ' ἀνακαλύψουμε στα κρητικὰ κωμικὰ ἔργα ἐν ἄλλο στοιχεῖο πού κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸ δράμα παρ' ἀπὸ τὴν κωμωδία. Θὰ βρούμε μιὰ ρομαντικὴ ἀπόχρωση πού παραδίνει λίγο-πολὺ τὴ χρονικὴ γειτνίαση τοῦ Κορδουάνου Γκίνγκορα (1561—1627) και τοῦ Ναπολιτάνου Μαρίνι (1569—1625), τῶν δύο μακρυνῶν προδρόμων τοῦ ρομαντισμοῦ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Τὰ νάζια και τὰ τσακίσματα τῶν προσώπων, τὰ χτενισμένα τους γλυκόλογα, οἱ ἐρωτικὲς λύσσεις και οἱ περισπασμοὶ (2) τῶν ἀγαπημένων πού για να ἐκφράσουν τὰ πειρὸ κοινὰ αἰσθήματα για κάθε ψύλλου πῆδημα σωριά-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

(1) Σὴν τὴν x. Βάλας ὁ Δούρας δημοσιεύτηκε κατόπι ἀπ' αὐτὲς τίς γραμμές ἀπὸ τὸ μακαρίτη Στέφανο Σανθουδῆ με τὸν τίτλο Φορτουνάτος.

(2) Ἀξιοσημείωτο πώς στο Ίόνιο θέατρο ὁ ἔρωτας δεν παίξει σχεδόν κανένα ρόλο.

ζουν τὰ λούλουδα τῆς φύσης καὶ τ' ἄστρο τ' οὐρανοῦ, εἶναι πρόδηλα ση-
μεία πὼς ξέχωρα ἀπὸ τὸ Χάος ὁποῦ μορφάζουν αὐτὲς οἱ ὠραῖες σκιές,
ὕπάρχει καθαρὴ συγγένεια μὲ τὰ φανταστικά πλάσματα τοῦ ρωμαντικοῦ
μυαλοῦ, κούφιου συνάμα καὶ γενναϊοκαρδοῦ, ἐδῶ κι' ἕκατὸ χρόνια.

Ἡ σατυρική οὐσία τοῦ Ἰονίου Θεάτρου ἀποκλείει τελείως κάθε ρω-
μαντικὸ συμβατισμὸ. Καμμιά ὁμοιότης στὶς λεπτολογημένες φράσεις τοῦ
Στάθη μὲ τὸ καυστικὸ λεχτικὸ τοῦ **Χάση** γεμάτο ζουμι καὶ βαρβατίλα.
Εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀντίθεση τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, καὶ ἴσως κανεὶς σ' αὐτὴ
τὴν ἀντινομία τῶν δύο θεάτρων νὰ διακρίνει τὴν καλαισθησία καὶ τὰς κλι-
σεις δύο διαφόρων κοινῶν, γιὰ τὰ ὁποῖα γράφηκαν αὐτὰ τὰ ἔργα. Οἱ Ἑ-
φτανησιῶτες, ἀπὸ σκαρὶ εἰρωνες καὶ κοροῖδομάνες, εὗρισκαν ἀφατη εὐχα-
ρίστηση νὰ βγάζουν στὰ φέρα τίς πομπὲς τῶν συμπατριωτῶν τους καὶ νὰ
σπαρταροῦν στὰ γέλοια. Στὴν ἴδια τὴ Ζάκυνθο ἡ σατυρική ποίηση ἰδίως
μὲ τὸ Νικόλα Κουτούζη (1746—1819) ἀνθίσε παραπανήσια. Οἱ κρητικοὶ
πάλι ποῦ ζοῦν στὰ βουνὰ καὶ στὰ δασότοπά τους φαίνονται πειδὶ ἔκδοτοι
στὸ ρεμβασμὸ.

Μὲ λίγα λόγια οἱ διαφορὲς ποῦ σημειώσαμε ἀναμεταξὺ τοῦ Ἰονίου καὶ
κρητικοῦ θεάτρου, πρέπει ν' ἀποδοθοῦν ὄχι μόνον στὴν ἐπίδραση γιὰ τὴν
κυριαρχία τῶν ξένων, παρὰ νὰ θεωρηθοῦν ἀκόμα σὰν νᾶναι ἡ ἔκφραση, ἡ
ζωγραφικὴ τῆς ψυχῆς τῶν δύο ἐμίλων αὐτῶν τῶν νησιώτηδων, καρθεπι-
σμένη στὰ θεατρικὰ ἔργα ποῦ γιὰ τὴ διασκέδασή του, αὐτοδημιούργησε
καθένας τους. Βλέπει κανεὶς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ νὰ βασιλεύει τὸ πνεῦμα
ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ δεσπόζει ἡ καρδιά.

(Μετάφραση Μαρ. Μιν.)

M. ΒΑΛΣΑΣ

ΤΟ ΣΟΥΡΠΩΜΑ

Τὴν ὥρα αὐτὴ πλαγιάζουνε στὰ κρῖνα οἱ πεταλοῦδες
καὶ σβύνονται σιγὰ-σιγὰ τῆς μέρας οἱ ὁμορφάδες
Μ' ἓνα ψιθύρισμα βουβὸ τῶν δέντρων σπᾶν οἱ φλοῦδες
καὶ στοιχειωμένες ξεπετοῦν Νυφοῦλες κι' Ἀμαδρουάδες.

Τώρα, τὰ μάγια ἀρχίζουνε στὰ μαυρισμένα δάση
πνοὴ στὰ φύλλα σιγαλή· λὲς καὶ μιλοῦν ψυχές.
Ψυχοῦλες ποῦ κατέβηκαν ξανά στὴν ἔρημη πλάση,
νὰ ψάλουν γιὰ τοὺς ζωντανοὺς θλιμμένες προσευχές.

Τὴν ὥρα αὐτὴ, κλαίει κι' ἡ πηγὴ παρᾶξενὰ στὸ βράχο
καὶ σειῶνται σὰ νὰ πέρνουνε περπατησιὰ τὰ δέντρα.
Κ' ἔτσι μ' ἀρέσει ἀπόμονος τὴν ὥρα αὐτὴ μονάχο
νᾶχω τὸν πόνο σύντροφο, νᾶχω τὴ θλίψη ἀφέντρα!

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ

Τὴν ὥρα ποῦ ξυπνοῦνε τὰ πουλιὰ
κι' εἶναι λαχτάρες ἡ καρδιά γεμάτη,
στὴν ἄγρια τοῦ βουνοῦ μοσκοβολιά,
τὸ σῦδεντρο θὰ πάρω μονοπάτι.

Σκυμμένος, θ' ἀκλουθήσω μὲ τὸ νοῦ,
ὅσο δροσιὲς θὰ στάζη μου τὸ φύλλο,
τοὺς καλογέρους τοῦ παλιοῦ καιροῦ,
πέρα, στὸ γκρέμιο, ὅταν ἀλέθαν, μύλο.

Καθὼς ἐκείνοι, φάντασμα θάλθῶ,
ποῦ τὸ καλοῦν οἱ μόχθ' οἱ περασμένοι,
μπρὸς στὸ βουβὸ τὸν πύργο νὰ σταθῶ,
πῶχει βαριά τὴν πόρτα του κλεισμένη.

2—11—29.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΠΛΑΤΑΝΟΥ ΚΗΔΕΙΑ

(Ἀπὸ τὰ Διηγήματα τοῦ Σπιτιοῦ μου).

Εἶταν ἓνας Πλάτανος ἐκεῖνος ὁ Πλάτανος, στὸ κεφάλι τοῦ μεγάλου
χωραφιοῦ μας, ποῦ δὲν εἶχε ταίρι στὴν ὠμορφιά καὶ στὴν μεγαλοπρέ-
πεια ἀνάμεσα σ' ἄλλα τὰ δέντρα, ποῦ βρίσκονταν γύρα του σ' ἄλλα τὰ
χωράφια.

Στέκονταν στὴν ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ, σὰν γίγαντας, σὰν πελώριος φύ-
λακας, σὰν ἀληθινὸς νοικοκύρης του, κι' ἔταν πηγαίναμε : ἡ μάνα μου,
ἡ ἀδερφή μου καὶ ἐγώ, στὸ πλεῖο ἀγαπημένο μας χωράφι, ἀπ' ἄλλα τ'
ἄλλα τὰ χωράφια μας, στὸ χωράφι τοῦ Πλάτανου, μᾶς φαίνονταν ἔτι ὁ
Πλάτανος αὐτὸς μᾶς προστάτευε, καὶ μᾶς μιλοῦσε.

Ἀπ' ἔσα μῶλεγε ἡ μάνα μου γι' αὐτὸν τὸν Πλάτανο μού εἶχε σχημα-
τιστὴ μιὰ ἰδέα μέσα στὸ μυαλό μου, μιὰ πεποίθηση μέσα στὴν καρδιά
μου καὶ στὴν ψυχὴ μου, ἔτι ἐκεῖνο τὸ δέντρο εἶταν μέλος τῆς δυστυχι-
σμένης τῆς Οἰκογένειάς μας, ἔτι εἶταν ὁ πρῶτος μας, ὁ μεγάλος μας,
ὁ... πάππος μου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἔτι τὸ ἀγαπημένο καὶ σεβαστό μας
δέντρο εἶχε καὶ κἄτι τὸ γεροντικὸ ἀπάνω του, γιὰτὶ ὁ κορμὸς του εἶταν
κουφαλισμένον ἀπὸ ἀστραπέβολο καὶ πολλὰ χοντροκλώναρά του εἶταν
γεροντιασμένα ἢ ἔρημα.

Καθόμαστε στὸν ὠρατὸν καὶ δροσερὸν ἴσκιό του τὸ καλοκαίρι, κι' ἀ-
κουάμε νὰ κελαρίξη στὴν ρίζα του ἡ χαρούμενη βρυσούλα, νὰ βουτῆξη ἡ-

μερα-ήμερα στην άλλη άκρη του ίδιου χωραφιού τὸ ἤσυχο ποτάμι, όταν δὲν ἔδρεχε, νὰ χουχλακίζῃ ὁ κεφαλάρης, ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐλάκι, καὶ πόντιζε τὸ ἀπέραντο χωράφι, νὰ κελαιδοῦν τὰ πουλιά μέσα στὰ πυκνά καὶ φυλλωμένα κλωνάρια τοῦ ἀγαπημένου μας καὶ σεβαστοῦ μας δέντρου, ποῦ φώλιαζαν τὰ πλειότερα μέσα στὶς κουφάλες τοῦ ἤ σι' ἄπειρα ντιχαλωμάτα του, καὶ νὰ τσιντρίζουν μέσα στὰ κλωνάρια τοῦ τὰ χαρούμενα τσιντζίρια. Κι' όταν πάλε τύχαινε νὰ βρέχῃ, μπαίναμε καὶ οἱ τρεῖς μας στὴν κουφάλα μέσα κι' εἴμαστε σὺν στὸ σπίτι μας. Ὅλα αὐτὰ μᾶς προξενούσαν μιὰ εὐχαρίστηση, ἕναν ἀναγαλλιασμό, ποῦ νομίζαμε ὅτι βρίσκόμεστε στὰ περιβόλια καὶ στοὺς κήπους τοῦ Παραδείσου.

Δὲν μπορῶ νὰ παραστήσω πόσο πολὺ τὸν ἀγαπούσα γιὰ ἔλα αὐτὰ τὸν γέρο Πλάτανο μας, πόσο τὸν εἶχα μέσα στὴν καρδιά μου, πόσο τὸν πονούσα. . . . . Ὅταν βρίσκομουν στὸν ἴσκιό του, μοῦ φαίνονταν ὅτι εἶμουν σὲ κάποιον ἀλλοιώτικο σπίτι μου, σὲ κάποια ἀλλοιώτικη ἐκκλησιά μου, καὶ χαίρομουν κι' ἀγκάλιαζα τὸν κουφαλισμένον κορμὸ του, κι' αἰστανόμουν μιὰ γλύκα, σὺν ν' ἀγκάλιαζα τὸν καϊμένον τὸν πάππου μου, ποῦ εἶχα πάρει τ' ὄνομά του, γιὰτ' εἶχα γεννηθῆ δυὸ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸν πεθαμὸ του. . . . Κι' όταν τὰ μεσάνυχτα κάμμιανῆς κακοχινόπωρης ἢ κακοχειμῶνης νύχτας μὲ ξύπνιαγαν τ' ἄγρια καὶ φοβερὰ ἀστραπόδροντα στὴν γλυκεῖα ἀγκαλιὰ τῆς μαννούλας μου, κι' ἔκαναν τὸ σπίτι μας νὰ τραντάζεται συθέμελο, βροχὴ καὶ ἀλαλαγμὸς εἴτε ὁ τρομερὸς Βοριᾶς ἢ ὁ ἀναποδογυριστὴς Νότος, ἐπαιρναν τίς πλάκες ἀπὸ τὴν στέγη μας, κι' ἡ μάννα μου πετάγονταν ἀπὸ τὸ στρῶμα κι' ἐπεφτε μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι παίρνοντας τὴν κακοκαιρία ὡς ἔργῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρακαλοῦσε τὴν Παναγιά, ποῦ κόνευε μέσα ἐκεῖ περίφανη, σὺν οὐράνια Βασίλισσα, μὲ τὴ λαμπερὴ καντήλα, ποῦ τῆς ἐφεγγεν ἀστραφτερά, γιὰ νὰ πάψῃ τὸν τρομερὸν Βοριᾶ καὶ τὸν ἀναποδογυριστὴν Νότο, ὁ νοῦς μου πετάγονταν, σὺν ἀγριοπούλι στὸν Πλάτανο τοῦ χωραφιοῦ μας κι' ἔλεγα μέσα μου, κι' ἔλεγα στὴν γλυκύτατη μαννούλα μου μὲ φόβο καὶ μὲ παράπονο:

— Κι' ὁ καϊμένος μας ὁ Πλάτανος, μάννα, τί νὰ κάνῃ, ποῦ κοιμάται ὄξω μ' αὐτὸν τὸν κακὸ καιρὸ; . . .

Καὶ λυπιόμουν, γιὰτὶ νὰ μὴν ἔχῃ κι' ὁ Πλάτανοσ μας σπίτι νὰ τὸν σκεπάσῃ γιὰ νὰ μὴν κρυόνῃ ἀπὸ τὴν παγωνιά, νὰ μὴν βρέχεται ἀπὸ τὴν βροχὴ, καὶ νὰ μὴν φοβάται ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια, κι' ἀπὸ τὸν Βοριᾶ κι' ἀπὸ τὸν Νότο. . . .

Εἶχαμε κι' ἄλλα χωράφια μὲ δέντρα μεγάλα καὶ ψηλά, ἄλλο μὲ πουρνάρι, ἄλλο μὲ καρυά, κι' ἄλλο μὲ βαλανιδιά, ἄλλὰ κανένα δέντρο ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀγαπούσα τόσο γλυκά, ὅσο τὸν Πλάτανο. Τὴν ἀγάπη μου πρὸς αὐτὸ δέντρο τὴν αἰστανόμουν πολὺ βαθυά, γιὰτὶ μοῦ τὴν εἶχε φυτῆσει αὐτὸ δέντρο τὴν ψυχὴ μου ἢ μάννα μου, κι' ὅ,τι μέσα στὴν καρδιά μου καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μου ἢ μάννα μου, κι' ὅ,τι φυτῆσει ἢ μάννα στὴν ἀπαλὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ριζώνει βαθυά-βαθυά καὶ δὲν ξεριζώνει ποτέ. Καὶ τώρα ἀκόμα—δὲν ντρέπομαι νὰ τὸ εἰπῶ—τώρα,

ποῦ ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου καὶ βλέπω γύρω μου τὰ παιδιὰ μου πολὺ μεγαλύτερα ἀπ' ὅ,τι εἶμουν ἐγὼ τότε, όταν θυμοῦμαι τὸν γέρο—Πλάτανο μου, αἰστανόμαι ὅ,τι αἰστανέται κάνεις γιὰ ἕναν πεθαμένον πάππου του.

Κάθε φορά, ποῦ πηγαίναμε σι' ἀγαπητὸ μας χωράφι ποῦ εἶχε γιὰ φλάμπουρὸ τοῦ τὸν σεβαστὸ μας Πλάτανο, ἢ μάννα μου, ἢ ἀδερφή μου, κι' ἐγὼ, ἢ μάννα μου πρῶτα—πρῶτα ἀναστενάζε βαθυά, ὕστερα τὴν ἐπαιρνε τὸ παράπονο, κι' ἀπὸ τὸ παράπονο τὴν μάζευαν τὰ δάκρυα, καὶ μὲ φωνὴ κλιάμενη μᾶς ἔλεγε:

— Παιδιὰ μου, ἀφόντας ἔχει πεθάνει ὁ πάππους σας, μοῦ φαίνεται ὅτι φώλιασε ἢ ψυχὴ του στὸ κορμὶ τοῦ Πλάτανου μας καὶ ζῆ ὁ συχωρεμένος κι' ἀγαπημένος μου πεθερός, καὶ μᾶς βλέπει μὲς ἀπ' αὐτὰ τὰ κλωνάρια καὶ μᾶς βλογάει. Ἄχ! τί πάππου εἶχαταν παιδάκια μου! Ἄχ! τί ἅγιον ἄνθρωπον εἶχαταν πάππου!

Κι' ἔκλαιε ἢ μάννα μου κι' ἔκλαιε ἢ ἀδερφή μου, ποῦ τὸν εἶχαν γνωρίσει, κι' εἶχαν ζήσει μ' αὐτόν, κι' εἶχαν γευτῆ τὰ χὰδι:α του, καὶ τὰ φιλιά του, κι' ἔκλαια κι' ἐγὼ, ποῦ εἶχα γεννηθῆ δυὸ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸν πεθαμὸ του, καὶ δὲν τὸν γνώριζα καθόλου τί πρόσωπο εἶχε καὶ τί ἄνθρωπος εἶταν.

Χάριν αὐτοῦ τοῦ ἀγαπημένου μας Πλάτανου, ἀγαπούσαμε καὶ τὸ χωράφι τοῦ πλειότερο ἀπὸ τ' ἄλλα μας τὰ χωράφια. Αὐτὸ τὸ δέντρο εἶταν γιὰ μᾶς τὸ πολυτιμότερο ποῦ εἶχαμε. Μᾶς φαίνονταν σὺν ζωντανὸ, σὺν νὰ εἶχε ψυχὴ καὶ μᾶς ἐνοιωθε, όταν πηγαίναμε κοντὰ του, ὅτι εἶχε μάτια καὶ μᾶς ἔβλεπε, καρδιά καὶ μᾶς ἀγαπούσε. . . . καὶ σ' ἐκεῖνες τὲς μαυρὲς μέρες τῆς καταδρομῆς τοῦ Σπιτιοῦ μας, ποῦ βρίσκονταν ὁ πατέρας μου σὲ μακρινὴ ἐξορία, στὰ σύνορα τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἀραβίας, αὐτὸν τὸν Πλάτανο τὸν θεωρούσαμε προστάτη μας, ἀκόμα καὶ σὺν ζωντανὸ ὄν κι' ἀρχηγὸ τῆς Οἰκογενείας μας καὶ μᾶς φαίνονταν ὅτι τὸ χωράφι ποῦ βρίσκονταν αὐτὸς εἶταν δικό του κι' ὅτι δικό του εἶταν καὶ τὸ γένημα, ποῦ παίρναμε ἀπ' αὐτὸ τὸ χωράφι.

Τὸν χειμῶνα δὲν πηγαίναμε στὸ χωράφι τοῦ πολυαγαπημένου μας καὶ σεβαστοῦ μας Πλάτανου, γιὰτὶ δὲν εἶχαμε δουλειά, καὶ μονάχα ὁ ὑπηρέτης πήγαινε καὶ σκορποῦσε κάθε τόσο τὲς ἀλογοκοπριὲς καὶ τὲς βωδοκοπριὲς τῶν κατωγιῶν, ποῦ εἶχαμε τὰ χοντρά μας ζῶα, τὸν ἀγναντεύαμε ὅμως ἀπὸ τὸ παραθύρι, τοῦ σπιτιοῦ μας, ξεφυλλιασμένον χωρὶς τὴν μεγαλόπρεπη ὀμορφιά, ποῦχε τὴν ἀνοιξή καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν μισὸν χινόπωρο ἀκόμη. Τόσο μάλιστα τὸν ἀποθυμοῦσα τὸν χειμῶνα, ὥστε ἔβγαίνα στὸ παραθύρι πολλὲς φορές τὴν ἡμέρα καὶ μάλιστα, όταν εἶταν καμμιὰ γιορτὴ κι' εἶχαμε καλὰ φαγιά, καὶ τοῦ φώναζα:

Ὁρωτωτωτω Πλάτανεεεεεε! Ἐλα ἀπάνω νὰ φᾶμεεεεεε!
 Ἄλλ' ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη, ποῦ ἀρχίζε ἢ δουλειά τοῦ χωραφιοῦ, ὡς τὸν Ἀπριλίη, ποῦ τέλειονε τὸ μάζεμα τῆς ἐσοδείας του, δὲν εἰλείπαμε κάθε μέρα ἀπὸ μέσα, μάλιστα, καὶ δυὸ τρεῖς φορές τὴν ἑβδομάδα, τὰ με-

σημέρια τρώγαμε κάτω από τὸν ἴσκιό τοῦ Πλάτανου, ἀλλὰ μιὰ φορὰ τὸν χρόνο, κατὰ τὰ πρωτοβρόχια, ποῦ κάναμε μνημόσυνο τοῦ πάππου μου, καὶ καλούσαμε πολλοὺς παπάδες, ἐφταπάπαδο, γιὰ συλλειτουργοὺς καὶ μοιράζαμε ψωμί στὸν Κόσμο καὶ νεκρόσταρο, ἢ μάννα μου γέμιζε ἓνα ἀπλάδι νεκρόσταρο, μᾶς ἔπαιρνε κι' ἐμᾶς τὰ παιδιά καὶ κατεβαίνοντας τὴν ράχη, ποῦναι χισμένο τὸ χωριό, καὶ περνώντας τὸ πλεχτὸ γεφύρι, τοῦ ποταμοῦ, τὴν λειάσα, ποῦ τὴν ἔκανε πρὶν τὸ θάνατό του ὁ πατέρας μου πέτρινο γεφύρι, μᾶς πήγαινε στὸν Πλάτανο, κι' ἀφοῦ σκορπίζαμε στὲς ρίζες του, στὲς κουφάλες του, καθόμασταν οἱ τρεῖς σ' ἓνα χοντρορίζι του, ποῦ εἶταν σὰν σκαμνί, κι' ἐκεῖ μοιρολογοῦσε τραγουδιστὰ ἡ μάννα μου μιὰ ὄρα τὸν πάππου μου χώνοντας μαύρα δάκρυα.

Ὁ πάππος μου κι' ὁ Πλάτανος αὐτὸς εἶχαν ζήσει πολὺν καιρὸν μαζὴ κι' εἶχαν κοινὴ ἱστορία. Πέντε μῆνες τὸν χρόνο ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὸν Αὐγούστο, ὁ πάππος μου ἐκοιμώντανε στὴ ρίζα τοῦ μεσημέρια καὶ νύχτες. Ἐκεῖ ἔτρωγε σ' αὐτὸ τὸ διαστημα γιῶμα-βράδυ, ἐξὸν τὲς Κυριακὲς καὶ τὲς γιορτές, ἐκεῖ δέχονταν τοὺς φίλους του, ἐκεῖ ἐκταζε τὲς δουλειὲς τοῦ χωριοῦ ὡς προεστῶς του, καὶ τῶν περιχώρων, ἐκεῖ συμβούλευε ὄσους ἔρχονταν καὶ ζητοῦσαν τὲς φρόνημες καὶ σοφὲς συμβουλές του, ἐκεῖ δίκαιζε τὸν Κόσμο, ποῦ πήγαιναν καὶ ζητοῦσε τὴν δίκαιη κρίση του. Ἔτσι λοιπόν, αὐτὰ τὰ δυὸ ὄντα, τὸ ἔμφυχο καὶ τὸ ἄψυχο, εἶχαν συνδεθῆ μὲσα μας ἀναπόσπαστα, τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, καὶ ὅταν ἀπέθανε τὸ ἔμφυχο, ἔχασε τὸ ἄψυχο ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Κόσμου κάποια ὑπόσταση, κάποια περιωπή, κάποια ὑπόληψη ἀσυνήθιστη γιὰ δέντρο. Καὶ δὲν ὑπῆρχε ἄνθρωπος ἐκεῖνου τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὰ περὶ χωρα, ποῦ περνώντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ, ποῦ διαβαίνει ὁ δρόμος γιὰ τὰ Γιάννινα, νὰ μὴν θυμοῦνταν τὸν πάππου μου καὶ νὰ μὴν ἔλεγε μὲς ἀπὸ τὴν καρδιά του :

— «Θεὸς σ' χωρὲς τὴν ψυχὴ του!»

Ἔτσι, λοιπόν, ζούσαμε, ἡ μάννα μου, ἡ ἀδερφή μου, κι' ἐγὼ μὲ τὸν Πλάτανο κι' ὁ Πλάτανος μ' ἐμᾶς, κι' ὅταν ἄλλα παιδιά ὁμοίλικά μου, μῶλεγαν ὅτι εἶχε ἔρθει ὁ πάππος τοὺς ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ τοὺς εἶχε φέρει τέτοια καὶ τέτοια καλλοῦδια, δὲν πήγαινε καθόλου ὁ νοὺς μου στὸν πεθαμένον πάππου μου, ποῦ δὲν τὸν εἶχα γνωρίσει, ἀλλὰ στὸν Πλάτανο, καὶ ζήλευα, καὶ λυπούμουν ποῦ εἶταν βαθυὰ ριζωμένο στὴν γῆ τὸ γέρικο δέντρο, καὶ δὲν εἶχε πόδαρια νὰ πάη κι' αὐτὸ στὰ Γιάννινα νὰ φέρη κι' ἐμένα καλλοῦδια.

Ἄχ! μιὰ νύχτα, ποῦ νὰ μὴν εἶχ' ἔρθει! θὰ τὴν θυμοῦμαι ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζήσω ἐκείνην τὴν τρομερὴ νύχτα, νύχτα χινοπωριάτικη καὶ τρομαχτικὴ, πῶτρεμε τὸ σπίτι μας, σὰν καλάμι στὴν ἄκρη στὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ!... Θεέ μου, τί νύχτα καὶ κακὸ ἦταν ἐκείνη! Νομίζαμε ὅτι βρισκόμαστε στὴν συντέλεια τοῦ Κόσμου, στὴν ἀνατολὴ τῆς Δευτέρας Παρουσίας! Τ' ἀστροπελέκια κυνηγοῦσαν τῶνα τ' ἄλλο μὲ μανία καὶ μὲ

δργητα, ἢ ἀφέγγαρη κι' ἀνιστερη συννεφιασμένη νύχτα γένονταν στιγμὲς-στιγμὲς μέρα μεσημέρι καὶ τ' ἀστράποφωτα χώνονταν ἀπὸ τὰ παραθύρια μὲσα στὸ σπίτι καὶ ξαφνίζονταν τὸ φῶς τῆς καντήλας τοῦ Εἰκονοστασιοῦ, ποῦ ἀναταράζονταν ἀπὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ Νότου, ποῦ μεθοκοποῦσε ἀπάνω στὲς στέγες καὶ κάτω στὲς αὐλὲς τοῦ χωριοῦ, κι' ἔκανε τὰ γιδοπρόβατα νὰ βηλιάζουν δυνατὰ στὰ χειμάδια, τὰ βόδια νὰ μουγκρίζουν στὲς καλύβες, τ' ἄλογα καὶ τὰ μουλάρια νὰ χλημιτοῦν στὰ κατώγια, τὰ ὀρνίθια νὰ κακάζουν στὰ κοττέσια, τὲς γάττες νὰ νιαουρίζουν στὲς παρκοσιές, καὶ τὰ σκυλιὰ νὰ οὐρλοιοῦνται στὰ σκυλοκούμασά τους, κι' ἔλη αὐτὴ ἡ βουοταραχὴ, ποῦ φοβέριζε νὰ ξεθεμελιώσῃ τὰ σπίτια, καὶ νὰ τὰ πετάξῃ σὰν πούπουλα ἀπάνω στὰ βουνὰ τοῦ Ζαγοριοῦ, πανηγύρι ἀπείρων δρακόντων καὶ βρυκλάκων, δαιμόνων καὶ στοιχειῶν, ὅσο πήγαινε καὶ μάνιονε καὶ θέρεινε, κι' ἡ μάννα μας ἀπὸ τὸν φόβο τῆς μᾶς ἀγκάλιασε καὶ τὰ δυὸ, ἐμένα καὶ τὴν ἀδερφή μου, καὶ μᾶς πήγε μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι κι' ἐκεῖ γονατίσαμε κι' οἱ τρεῖς, καὶ κάνοντας τὸ σταυρὸ μας ἀδιάκοπα, παρακαλούσαμε τὴν κυρὰ τὴν Παναγιά, καὶ τῶμορφο καὶ γελαστὸ θεόπαιδὸ τῆς, νὰ μᾶς λεημονηθῇ καὶ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν μανία καὶ τὴν ὄργη τοῦ Ἀνέμου!

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν φριχτὴ κοσμοχαλασιὰ ἀκούστηκε ἓνας ἀλλοιώτικος κρότος :

— Πάη ὁ Φτελιᾶς τοῦ Γκατζώνη! (Εἶπε ἡ μάννα μου μ' ἀπελπισιά). Τὸν γκρέμισε ὁ Ἄνεμος! Τί κακὸ εἶναι τοῦτο; Τῶβαλε ὁ Θεὸς νὰ χάλασῃ τὸ Κόσμο του ἀπόψε!...

Σὲ λίγο ἀκούστηκε κι' ἄλλος τρομερὸς καὶ συγκρατητὸς κρότος...

— Πάη καὶ τὸ Πουρνάρι τοῦ Λέττα!

Ἐανάειπε ἡ μάννα μου ὀδηγούμενη ἀπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κρότου...

Ἡ τρομερὴ μανία τοῦ Ἀνέμου, ἐπὶ τέλους, μὲ ζάλισε καὶ μ' ἀποκόιμησε, κι' ὅταν ξόπνησα τὸ πρῶτ' καὶ βγῆκα στὴν κρεββάτα, εἶδα πεντέξη δέντρα τοῦ χωριοῦ μας: τὸν Φτελιᾶ τοῦ Γκατζώνη, τὸ Πουρνάρι τοῦ Λέττα, κι' ἄλλα ἄλλων ξερριζωμένα καὶ πεσμένα καταγῆς, σὰν νικημένοι Γίγαντες, σὰν σκοτωμένοι Τιτάνες, καὶ πρὶν ν' ἀναθυμηθῶ τὴν τρομερὴ νύχτα ποῦ εἶχαμε περάσει, ἓνας πιστικὸς ὁ Κουτσογιάννης, ἐρχόμενος πέρα ἀπὸ τὸν κάμπο, φώναξε ἀπ' ἐξω ἀπὸ τὸν αὐλότοχό μας:

— Κυρὰ! Κυρὰ!

— Ὅρος!

Τοῦ ἀπολογηθῆκε ἡ μάννα μου.

— Ζωὴ στὴν ἀφεντιά σου, στὸν ἀφέντη μας καὶ στὰ παιδιά σου.....

Πάη ὁ καϊμένος ὁ Πλάτανός σας!

Τὴν ἑλὲς αὐτοῦ μαρὲ; (Ἐφώνησε ἡ μάννα μου). Κρίνε καλύτερα!... Ἀλήθεια, Κυρὰ, πάη ὁ καϊμένος ὁ Πλάτανος. Δὲν βγαίνεις σ' ἓνα ἀπὸ τὰ βουρνεῖα παραθύρια σου νὰ ἰδῆς; Τὸν γκρέμισε ἀπόψε ὁ τρομερὸς Νότος!...

Ἐμπνεξε μιὰ στριγγιὰ φωνή ἢ μάννα μου καὶ κοντὰ σ' αὐτὴ κι' ἐμεῖς τὰ παιδιὰ, κοντὰ σ' ἐμᾶς κι' οἱ δοῦλοι κι' οἱ δοῦλες μας γιὰ τὸν θάνατον τοῦ πολυαγαπημένου μας Πλάτανου.

Σὰν ἀστραπόβολο ἔπεσαν στὸ κεφάλι μας τὰ μαντάτα (1) τοῦ Πλάτανου μας, κι' οὔτε κἄν μᾶς ἔκανε ἢ καρδιά ν' ἀνοιξομε ἕνα βορεινὸ παράθυρο γιὰ ν' ἀγναντέψωμε τὸ κακό, ποῦ μᾶς βρῆκε. . . .

Στὴν στιγμὴ ποδεθῆκαμε, κλαίοντας καὶ μοιρολογῶντας καὶ ξεκινήσαμε γιὰ τὸ χωράφι νὰ ἴδοῦμε τὸν μεγάλον νεκρὸ μας.

Μόλις ροβολήσαμε καὶ φτάσαμε στὴν ραχοῦλα, ποῦ εἶναι ψηλὰ ἀπὸ τὸ χωράφι, εἶδαμε τὸν Πλάτανό μας ξαπλωμένον καταγῆς! Σωστὸς πεθαιμένος! Ἡ μάννα μου ξανάρχισε τὸ μοιρολόγι καὶ μεῖς τὰ παιδιὰ τὰ δυνατὰ κλάματα, κι' ὅσο δυνάμονε ἢ ἄξερφή μου τὴν φωνή της, τόσο κι' ἐγὼ ξεφώνιζα πλείοτερο.

Γιὰ μένα, τότε εἶχε πεθάνει ὁ πάππους μου, ποῦ φέρω τὸ πολυτιμημένο του καὶ πολυδοξαζόμενο του ὄνομα, ποῦ τὸ βλογοῦσαν καὶ τὸ σχωροῦσαν ἔλα τὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας μας. . . .

Ἔτσι λοιπὸν κλαίοντας καὶ μοιρολογῶντας, καιεθήκαμε στὸ ποτάμι, διαβήκαμε τὸ πλεχτογέφυρο, τὴν λειάσα, μπήκαμε στὸ χωράφι καὶ φτάσαμε στὸν γκρεμισμένον Πλάτανον. Ἀγκαλιές καὶ φιλήματα τοῦ Πλάτανου καὶ δάκρυα ἀπάνω στὸ κουφαλισμένο του κορμί, σὰν νὰ εἶταν ἄνθρωπος καὶ ὄχι δέντρο. Ἐκεῖ πλεῖα ἢ μάννα μου ἄρχισε τὸ ψιλὸ τὸ μοιρολόγι.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἔφτασαν κι' οἱ δοῦλοι κι' οἱ δοῦλες μας καὶ κἄμποσο χωριανοὶ μας. Μᾶς εἶπαν λόγια παρηγορητικὰ, ἀλλὰ τοῦ κάκου! Εἶναι κι' ἢ λύπη τρικυμία τῆς καρδιάς, ποῦ δὲν κόβεται μονομιᾶς, καὶ πέφτει ὅταν ξεθυμάνῃ. . . .

Πέρασε κἄμποση ὥρα κι' ἢ μάννα μου εἶπε σ' ἕναν ὑπηρέτη:

— Νὰ πεταχτῆς στὸ χωριὸ καὶ νὰ πάρῃς πεντέξη σῦνεργα: πελέκια, δικέλια, φτυάρια νὰ θάψωμε. . . . τὸν Πλάτανον! . . .

— Τί λές, Κυρά;

Εἶπε δειλὰ ὁ ὑπηρέτης, σὰν νὰ μὴν πίστευε σ' αὐτὸ ποῦ τοῦ εἶπε εἰπῆ ἢ μάννα μου.

— Αὐτό, ποῦ σοῦ εἶπα! (Τοῦ εἶπε μὲ θυμὸ). Νὰ πᾶς νὰ πάρῃς πεντέξη σῦνεργα νὰ θάψωμε τὸν Πλάτανον! Πήγαινε κι' ἐσὺ (εἶπε σ' ἄλλον ὑπηρέτη) νὰ τὸν βοηθήσῃς, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ τὰ φέρῃ μόνος του.

Κίνησαν οἱ δύο ὑπηρέτες, πήγαν στὸ χωριὸ καὶ σὲ λίγο γύρισαν μὲ ἔλα τὰ χρειζομένη καὶ ἄρχισαν νὰ σκάφτουν τὸ μνήμα.

Ὁ γεροντότερος ἀπ' ἔλους ποῦ βρίσκονταν ἐκεῖ, εἶπε στὴν καταλυπημένη μάννα μου:

— Ἐέρ'ς Κυρά, τί λάκκος χρειάζεται γιὰ νὰ μπῆ ἔλος αὐτὸς ὁ Πλάτανος μέσα μὲ ἔλα του τὰ κλωνάρια; Χρειάζεται λάκκος γιὰ ἕκατὸ ἀνθρώπους καὶ πλείοτερο! . . .

Ἡ μάννα μου ἄρχισε νὰ καταλαβαίνει ὅτι εἶχε δίκιο αὐτὸς ποῦ τῆς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια. Στάθηκε κομμάτι εἰδουλή μιὰ στιγμὴ, κι' ὕστερα εἶπε σ' ἐκείνους, πῶσκαφταν:

— Σταθῆτε! Πάψτε. Νὰ πεταχτῆ ἕνας σας στὸ χωριὸ νὰ φέρῃ τρία-τέσσερα πελέκια ἀκόμα νὰ τελειώσωμε γλίγωρα.

Ἐφυγε ἕνας γιὰ τὸ χωριὸ καὶ σὲ κομμάτι ὥρας γύρισε μὲ τὰ πελέκια.

Ἀρχισαν ἔλοι νὰ πελεκοῦν καὶ σὲ δύο ὥρες μέσα τὸ μεγαλόπρεπο κορμὶ τοῦ Πλάτανου εἶταν μιὰ θημωνιά ξύλα, χοντρά καὶ λειανὰ ἀνακατωμένα.

Κάνοντας δὲν εἶχε μπῆ στὸν νοῦ τῆς μάννας μου, τί σκέφτονταν νὰ κάνῃ, καὶ νόμιζαν ὅτι θὰ διάταζε τοὺς ὑπηρέτες νὰ κουβαλήσουν τὰ ξύλα μὲ τὰ μολάρια στὸ σπίτι.

Ἐκεῖ, ποῦ ἐγὼ ἔκλαιγα, γιατί ἔβλεπα τὸ ἀγαπημένο μας τὸ δέντρο μιὰ θημωνιά ξύλα, καὶ μοῦ φαίνονταν ὅτι δὲν θὰ μπορούσα νὰ ζήσω χωρὶς τὸν Πλάτανό μας, καὶ χτυποῦσα τὰ ποδάρια μου καταγῆς καὶ πετροβολοῦσα μὲ βώλους τοὺς ξυλοκόπους, ἢ μάννα μου, χωρὶς νὰ τὸ φανταστῆ κάνεις, ἔβγαλε ἕνα κουτὶ φώσφορα ἀπὸ τὸν κόρφο της, ἔκανε ἕνα μικρὸ προσάναμμα ἀπὸ μιὰ καρβέλλα ὕσκα, ποῦ εἶταν παρασάρκι στὸ κορμὶ τοῦ Πλάτανου, κι' ὕστερα τῶβαλε σὲ μιὰ ἀπὸ τὲς κουφάλες του, ποῦ μπορούσε νὰ πιάσῃ εὐκολὰ φωτιά. Σὲ λίγο, ἄρχισε νὰ καπνίζῃ ἢ κουφάλα, ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀκόμα, ἀπόλυκε μιὰ κόκκινη γλῶσσα φωτιᾶς, σεντονισμένη μὲ γαλανὸν καπνὸ, κι' ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥρα, ὅλη ἐκείνη ἢ πελώρια θημωνιά εἶχε γείνει ἕνα μεγάλο καμίνι.

Ἀναμερίσαμε ἀπὸ κοντὰ γιὰ νὰ μὴν μᾶς κάψῃ ἢ πύρια καὶ σταθήκαμε στὸν ὄχτο τοῦ ποταμοῦ, ποῦ εἶταν κι' ὄχτος τοῦ χωραφιοῦ μας, καὶ σὲ δύο-τρεις ὥρες ἔλος ἐκεῖνος ὁ Πλάτανος, σὰν νὰ εἶταν ἀρχαῖος Ἕλληνας, εἶχε γίνει στάχτη.

— «Θεὸς σ' ἔχωρ'ς τον!»

Εἴπαμε καὶ γυρίσαμε περίλυποι στὸ χωριὸ.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΩΡΑ ΠΟΥ Η ΑΦΡΟΚΕΝΤΗΤΕΣ . . .

Τώρα ποῦ ἢ ἀφροκέντητες ξυπνᾶνε τρικυμίες, φταγὴ καρδιά μου ἀρχίσεις καὶ πάλι νὰ πονῆς, καὶ σμιγώντας τὸ θορῆνο σου στὸ κλάμμα τῆς βροχῆς, μὲ τὸν ἄνεμό σου ὁλιβερὸς παλιῆς σου ἱστορίας.

ΙΑΚΩΒΑΚΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

1) Θανατική ἀναγγελία.

ΠΟΣΟΥΣ ΧΕΙΜΩΝΕΣ ΤΑΧΑΤΕΣ . . . .

Πόσους χειμῶνες τᾶχατες, κι' ἀκόμα πόσα δειλινὰ
θὰ τριγυρνῶ στὰ ἐρημικὰ τοῦ κόσμου μονολάτια
μὲ τὴν ἐλπίδα τὴν τρολλή πὼς ἴσως μὲς στὰ σκοτεινὰ
οἶς ξαναἰδῶ καμμιά φορὰ, βασιλεμένα μάτια . . . .

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΑΠ' ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ,"

XXII.

Βελούδινα λουλούδια ἐγὼ σχεδιάζω
μέσ' τὴν ψυχὴ μου ἀπόψε ὄλανοιγμένα
καὶ στάπαλό τους χνοῦδι Ἀγάπη βάζω
τὴν Πίστη, τὴ Θρησκεία μου : Ἐσένα !
Κι' ἀντὶ χρυσό, ἀργυρὸ νὰ φτιαξῶ βάζω
γιὰ τᾶχρονέταλλά τους, μὲ γεομένα
ἀπ' τὴν εὐλάβεια βλέφαρα, χαράζω
ἀέρινο τραγοῦδι μὲ τὴν πέννα.

Τότε μεσ' τὸ τραγοῦδι τᾶνθια κλείνω,
καὶ τὸ τραγοῦδι εὐθύς, σένα «πιστεύω»
συμβολικὸ ἀλλάζει καὶ σ' τὸ δίνω.

Κι' ἐνῶ σ' ἴριδας χρῶμα τᾶναδεύω,
σὰν προσφορὰ πανάχρονη τᾶφίνω
νὰ ράνη τὸ Εἶδωλό σου πού λατρεύω !

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΝΕΩΤΕΡΑ ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΗΜΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ

ΤΟΥ κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΟΒΕΡΔΟΥ

Εἶνε πασίγνωστον τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαυρομιχάλη μέγαρον τοῦ ἐπιφανοῦς τραπεζίτου καὶ μεγάλου τῆς τέχνης Μαικήνα, κ. Διονυσίου Λοβέρδου, γεν. διευθυντοῦ τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς. Τὸ κτίριον τοῦτο ἐκ θεμελίων ὑπῆρξε κοιτίς καλλιτεχνικῆ, διότι ὁ πρῶτος ἰδρυτῆς του, ὁ ἀείμνηστος Τσίλλερ, ὁ ἀριστος τῶν ἀρχιτεκτόνων τῆς παρελθούσης γενεᾶς, ἀνήγειρεν αὐτὸ ὡς ἰδίαν κατοικίαν, οἱ δὲ τοῖχοι τοῦ ἐπὶ δεκαετηρίδας ἔλας ἀντήχουν ἀπὸ τὰς ἀρμονικὰς μελωδίας καὶ συμφωνίας τῆς μεγάλης μουσουργοῦ, τῆς ἀληθινοῦ Σοφίας Τοῦλλερ. Ὁ κ. Λοβέρδος ἀγοράσας τοῦτο μετέτρεψεν εἰς ἀληθὲς μέγαρον τῆς τέχνης, οὐδαμοῦ δ' ἐν Ἀθήναις θ' ἀπαντήσῃ τις τοιαύτην πλησμονὴν εἰκόνων καὶ καλλιτεχνημάτων,

ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τοιαύτην ἄφθαστον καλαισθησίαν περὶ τὴν διάταξιν καὶ ταξινόμησίν των. Καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖ μέσα κομποτέχνημα ἢ καθράκι ἀναγνωρίζει κανεὶς τὸ χέρι τὸ καλλιτεχνικόν, ποῦ τὸ ἐποποθέτησεν, ἢ τὸ ἐκρέμασεν, ἔλο δὲ αὐτὸ τὸ κτίριον ἀπὸ τῆς στέγης μέχρι τῶν υπογείων ἀναδίδει ἐν ὑπέρτατον ἄρωμα φιλοτεχνίας καὶ λατρίας τοῦ ὄρατου. Εἰς τοῦτο δὲ συμβάλλουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐμψυχα πλάσματα, ποῦ τὸ κατοικοῦσι, διότι καὶ ἡ σύζυγος τοῦ κ. Λοβέρδου μὲ τὸ ὄρατον ὡς Ἀρτέμιδος παράστημά της καὶ αἱ δύο χαριτωμένα κόραι του, δύο πεταχταὶ ψυχαί, τὰς ὁποίας μόνον ὁ χρωστήρ τοῦ ἀθανάτου Γύζη θὰ ἠδύνατο ν' ἀπεικονίσῃ, προσθέτουσι ζωὴν καὶ χάριν ἀμέτρητον εἰς τὸ καλλιτεχνικόν αὐτὸ περιβάλλον. Πλὴν δὲν θὰ ἐπιχειρήσω σήμερον εὖτε καὶ ἀκροθιγῶς νὰ περιγράψω τὴν ἀπέραντον ταύτην πινακοθήκην. Δι' αὐτὴν θὰ μοὶ ἐχρειάζετο ὀλόκληρον τὸ φύλλον τῆς «Ἀνθολογίας». Βιβλίον ὀλόκληρον θὰ ἔπρεπε νὰ γραφῆ περὶ αὐτῆς, αὐτὸ δὲ ὀφείλει νὰ τὸ κάμη ὁ πλοῦσιος Μαικήνας τῆς τέχνης. Τοιαῦται συλλογαὶ ἀπαιτοῦσι πλήρεις, περιεκτικὸς καὶ εἰκονογραφημένους καταλόγους, ὥστε οἱ φυλασσόμενοι ἐν αὐταῖς θησαυροὶ τῆς τέχνης νὰ γίνωνται κτῆμα πάντων τῶν φιλοτέχνων, συγχρόνως δὲ νὰ δύναται τις, μεταδαινῶν πρὸς ἐπίσκεψίν των, νὰ ἔχη ἔλα τὰ δυνατὰ καὶ ἀπραϊτήτητα ἐφόδια πρὸς τελείαν μελέτην καὶ αἰσθητικὴν ἀπόλαυσίν των.

Διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ σήμερον νὰ περιγράψω μόνον τὰ τελευταῖα καὶ πρόσφατα προσκτήματα τῆς συλλογῆς ταύτης, τὰς εἰκόνας δηλ. καὶ ἀγιογραφίας, τὰς ὁποίας ὁ κ. Διον. Λοβέρδος ἠγόρασε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας καὶ τὰς ὁποίας εἶχε τὴν εὐγένειαν νὰ μᾶς ἐπιδείξῃ (1). Εἶναι δὲ αὐταὶ πέντε κἂν ἕξ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰς ἑξῆς ἀγιογραφίας :

1) *Μεγάλῃ εἰκὼν* (ἐλαιογραφία) ἐπιγραφομένη «ἡ Ἐλεοῦσα», ἧς αἱ δικστάσεις εἶνε 0,60×0,78. Παρίσταται δ' ἐν αὐτῇ ἡ *Παναγία Θεοτόκος* κρατοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν Ἰησοῦν Βρέφος, εἶνε δηλ. κατὰ σχῆμα τῆς κλυομένης *βρεφοκρατούσης*. Ἡ διατήρησις τῆς εἶνε ἀρίστη, κάτωθεν δὲ φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ γνωστοῦ ἀγιογράφου *Ἰωάννου Σκορδίλη*. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε τοῦ αὐστηροῦ τρόπου τῆς βυζαντινῆς τέχνης, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἐπίδρασις ἐκ Δυσμῶν ἢ ἀλλαχόθεν.

2) *Ἡ Σταύρωσις* (0,38×0,46), ἐρ' ἧς παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρωμένος, ἐκατέρωθεν δὲ ἡ ἐλεήμων Παναγία μήτηρ του καὶ ὁ Ἰωάννης, περιστοιχοῦμενος ὑπὸ τῶν οικείων καὶ φιλότων. Ἡ εἰκὼν αὕτη διακρίνεται διὰ τὴν θαυμασίαν σύνθεσιν, τὴν ἀκρίθειαν τοῦ σχεδίου καὶ τὸν ἀρμονικώτατον χρωματισμόν. Αἱ πτυχώσεις τῶν ἐνδυμάτων εἶνε πάσαι εἰλημμένα ἀπὸ ἀρχαῖα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἀντέγραφε πι-

ΛΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

(1) Πολλὰ τῶν εἰκόνων τῆς συλλογῆς ἐκαθαρίσθησαν καὶ ἀνεβίωσαν χάρις εἰς τὴν ἀναμνηστικὴν ἐπιπέδωσιν τοῦ ζωγράφου Μίμη Πελεκάση.

στῶς ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι οἱ ἀγιογράφοι δὲν εὐρισκον εἰς τὰ σύγχρονα βυζαντινὰ ἐνδύματα τὰς ὥραιας καὶ μεγαλοπρεπεῖς ταύτας πτυχάς. Ἰδιαζόντως ὁμοῦς χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων φῶτα, τὰ παρὰ βυζαντινοῖς κοινῶς «λάματα» καλούμενα, τὰ ὅποια ἐπιτυγχάνοντο διὰ φωτεινῶν, λευκῶν ἢ χρυσῶν γραμμῶν, ριπτομένων εἰς τὰ μέρη, αἷτινα ἔπρεπε νὰ ἐξαρθῶσι δι' ἰσχυροῦ φωτισμοῦ. Καὶ τὸ σχέδιον ὁμοῦς εἶνε ἀκριθέστατον, ὡς καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου. Κάτωθεν ἡ ἐπιγραφή εἶνέ πως δυσδιάκριτος, φρονῶ ἐν τούτοις δι' ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀγιογράφου **Πέτρου Δομπάρδου**, ὅστις ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ 16ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος. Τὸ ἡμέτερον Βυζαντινὸν Μουσεῖον εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς Σιν. Ἀκαδημίας κατέχει μίαν **κεφαλὴν τοῦ Προδρόμου** τοῦ αὐτοῦ ὀνομαστοῦ τεχνίτου, πιθανῶς δὲ καὶ μίαν «Σταύρωσιν» καὶ ἑτέραν «κεφαλὴν τοῦ Προδρόμου», λίαν σκιασμένην καὶ σκοτεινὴν.

3) **Θεοτόκος βρεφοκρατοῦσα** τοῦ συνήθους θέματος καὶ τρόπου, μεγέθους δὲ (0,37×045). Αὕτη φέρει τὴν ἐπιγραφήν τοῦ **Στυλιανοῦ ἱερέως Ρωμανοῦ**, γνωστοτάτου ἀγιογράφου.

4) **Ἅγιος Γεώργιος ἀπὸ τοῦ Κύρου**. Ἡ εἰκὼν αὕτη μεγέθους (0,34×45), διακρίνεται διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς μορφῆς τοῦ ἀγίου, τὴν ἔξοχον κίνησιν τοῦ ἵππου καὶ διὰ τὸν ἁρμονικὸν καὶ θαμβοῦντα χρωματισμόν. Εὐτυχῶς δὲ καὶ ἡ ἀγιογραφία αὕτη φέρει ὑπογραφήν, διότι κάτωθεν μὲ μικρὰ ἀλλὰ καθαρῶτα καὶ κομψότατα βυζαντινὰ γράμματα ἀναγινώσκειται: «**Χεῖρ Κουτρούλη**». Τοῦ τεχνίτου τούτου, ὡς καὶ τοῦ προηγουμένου, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία εἰκὼν εἰς τὸ **Βυζαντινὸν Μουσεῖον**, ὅπερ δυστυχῶς εἶνε πτωχότατον ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην, ἐνῶ πλεῖστοι εἰκόνες **ἐνυπόγραφοι** ὑπάρχουν καὶ πωλοῦνται εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις παλαιοπωλεῖα ἢ ἀρχαιοπωλεῖα, ὅπου εὐρίσκει κανεὶς καὶ **Δαμασκηνούς καὶ Μόσχους καὶ Κοκκίνους καὶ Τζάνες** ὡς καὶ πλεῖστον ἄλλων ἐπιφανῶν ἀγιογράφων τοῦ ΙΖ' (17ου) αἰῶνος εἰκόνας. Ὅτε πρὸ δεκατετραετίας διέτελεσα ἐπὶ τινὰ χρόνον προσωρινῶς Ἐφορος τῶν Χριστιαν. Ἀρχαιοτήτων, περιελθὼν τὰ καταστήματα ταῦτα κατέγραψα πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς εὐρισκομένας πρωτοτύπους καὶ ἀξιολόγους «**μεταβυζαντινάς**», ὡς τὰς ὀνομάζομεν τώρα, ἀγιογραφίας. Ἀνεκάλυψα λοιπὸν τότε ἀληθεῖς θησαυροὺς, ὡς π. χ. παρὰ τῷ κ. Ἀσκητοπούλῳ, (γωνία Βουλῆς καὶ Ἐρμού), ὑπῆρχεν εἰκὼν τοῦ περιφήμου **Ἡλία Μόσχου** (1640), παριστώσα τὴν «Γέννησιν» μεγέθους 64×55. Εἰκὼν τοῦ ἐπίσης περιφήμου **Βίκτωρος** (αχοῶ—1671) μεγέθους 51×40, παριστώσα τὸ αὐτὸ θέμα, ἐξόχου ἀμφοτέραι τέχνης. Τρίτη εἰκὼν, ἐπίσης ἡ Γέννησις, μεγέθους 35×23, ἀλλὰ λίαν ἐφθαρμένη, ἔφερεν ἐπιγραφήν ὡς ἑξῆς: **Δέησις τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Μαρίας Μα...ῖράου. Χεῖρ σκευοφύλακος τοῦ Ἰσπαν. Καὶ πόσες ἄλλες ἀκόμη!** Ἀναφέρω ταύτας διὰ ν' ἀποδείχθῃ ἡ ἀκηδεῖα τοῦ Κράτους πρὸς τὰ τιμαλφῆ ταῦτα κειμήλια τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν τέχνης.

Πόσαι δ' ἔκτοτε ἑκατοντάδες τοιούτων ἐφυγαδεύθησαν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν! Διὰ τοῦτο εἶνε ἄξιος ἔθνικῆς εὐγνωμοσύνης οἱ παρ' ἡμῖν πολυτάλαντοι καὶ μὴ βυζαντινομανεῖς συλλέκται, ὡς ὁ κ. **Δοβέρδος**, ἐπὶ κεφαλῆς πάντων, εἶτα ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κ. **Σπ. Δοβέρδος** καὶ οἱ κ. κ. **Σιτσιλιάνος, Δεμπίκος, Ἐμπειρίκος** κλπ. καὶ αἱ κυραὶ **Σοφία Δεληγιώργη, Ἀνδρομάχη Μελά, Οὐρανία Δούσμανη, Ἐλένη Σταθάτου, Ζούζουλα, Εὐγενία Ἄμποι** καὶ ἄλλαι, οἱ ὅποιοι σώζουσι τόσα ἀριστουργήματα τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ τὰ συγκρατοῦσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος μας. Ἄλλ' ὑπὲρ πάντα τ' ἄλλα ὀφείλω νὰ ἐξάρω ἐκ τῶν τελευταίων προσκτημάτων τῆς Συλλογῆς Λοβέρδου μίαν θαυμαστὴν **κεφαλὴν τοῦ Προδρόμου**, ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε μικρὰ, μικροτάτη, 0,22×0,16 περίπου, ἀλλὰ τί ἀδάμας! Δὲν εἶνε βεβαίως ἡ πρώτη ἀπεικόνισις τοῦ ἀσκητοῦ ἀγίου. Ἦδη ἡ βυζαντινὴ τέχνη αἰῶνας πρὸ ταύτης ἐχάραξε τὸν αἰώνιον κατεκληκτότα, ξηρόν, ἄγριον καὶ λιπόσαρκον αὐτὸν χορτοφάγον **ἐρημίτην**, πλὴν ἡ παρούσα εἰκὼν τυγχάνει ἐκ τῶν ἀρίστων. Κατέχει δὲ ὁ κ. Λοβέρδος ἐν τῷ ἰσογείῳ παρεκκλησίῳ τοῦ μεγάρου του τρεῖς ἄλλους τοῦ αὐτοῦ τύπου «**Προδρόμους**». Φθάνει καὶ μόνον τὸ γεγονός τοῦτο διὰ ν' ἀποδείξῃ τὸν ἀμέτρητον καὶ ἀνεκτίμητον πλοῦτον τῆς συλλογῆς τοῦ φιλοτεχνωτάτου τραπεζίτου.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ

Ἡ ποίησις, ἀπὸ τὸ λυρισμὸ καὶ τὴν ἔμπνευσιν, ἦρθε στὴν ἐπίγνωση. Ἐπλησίασε πρὸς τὸ θάνατον.

Ἡ μουσικὴ ἔφυγε πιά ἀπὸ τὴν ἠχητικὴ τῶν λέξεων καὶ εἰσέδουσε στὸν παλμὸ τῶν ἐννοιῶν. Οἱ εἰκόνας κι' οἱ ἔννοιαι κάνουν τὴ μουσικὴ. Ὁ ἦχος εἶναι κάτι πολὺ ἀδειανό.

— Δὲν εἶναι ἀληθινό, κι' ὁμοῦς εἶναι ὄρατο.

— Δὲν εἶναι οὔτε ὄρατο, κι' ὁμοῦς δὲ θὰ λησμονηθῇ ποτέ.

Ὁρατο, βλέπετε, δὲν εἶναι πιά τὸ ὄρατο, ὅλλὰ τὸ ἀπροσδόκητο. Ἡ τόλμη μπροστὰ στὸν πόνο, ἡ ἀπερισκεψία, ἡ ἀφύσικη χαρὰ.

Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Κλ. Παράσχου! Ἐνα ὄρατο χέρι προσφέρει βαρὺ καφέ σὲ φῖνα πορσελάνη. Ἀλλὰ δὲν προφτάνετε νὰ ξεχαστήτε. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ μπαλκονόπορτα ἔρχονται οἱ ἀναπνοὲς τῶν πεύκων καὶ τ' ἄρωμα μῖς ἀκρογιαλιᾶς.

Τὰ ποιήματα ἄλλων νέων ποιητῶν: Cela doit être beau, car je n'y comprends rien!
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΛΗΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ἈΛΕΞΟΥΡΙΟΥ
 ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΑΒΕΛΛΑΣ ΘΕΟΤΟΚΗ ΑΛΜΠΡΙΤΣΙ

9 Μαΐου 1829.

ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ

... Παράβαλαν τὸν ποιητὴ Βύρωνα, ποὺ πρὸ πέντε χρόνων δὲν ὑπάρχει πιά, μὲ τὸ Σαίξπηρ καὶ τὸν τοποθέτησαν ἀνάμεσα στὶς δυὸ μούσες· τῆς τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας.

Ἄλθθινά ὁ Βύρων συμπαθοῦσε περισσότερο τὴν πρώτη. Οἱ στίχοι του ποὺ συχνὰ τοῦ ἐβγαίνουν ἀπὸ τὴν πέννα δίχως κανένα κόπο, ἦταν γιὰ τὸν ἐκδόστη αἰτία πλουτισμοῦ. Τὸ κάθε του ἔργο γινόταν ἀνάρπαστο ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐκδοσὴ. Τὸν κατηγοροῦσαν πῶς περιέγραψε τὸν ἑαυτό του σὲ κάθε ἥρωα τῶν ποιημάτων του, καὶ σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ δικαιολογηθεῖ... Δὲν μπορεῖ νὰ πει κανεὶς πῶς ἄκουε τὸ Βύρωνα νὰ προφέρει ἔστω καὶ μιὰ λέξη γαλλικὴ, μολονότι τὰ ἤξερε στὴν ἐντέλεια. Ἐλάχιστὰ ἀγαποῦσε τὴ Γαλλία καὶ τὴ νέα της φιλολογία.

Ἡ φωνὴ του ἦταν γλυκεῖα καὶ χαϊδευτικὴ. Μιλοῦσε μὲ χάρη ἰδίως ὅταν κανεὶς ἤθελε νὰ τοῦ ἀντιτείνει. Ἦταν λιτὸς ἐκ φύσεως καὶ προτιμοῦσε τὸ ψάρι ἀπὸ τὸ κρέας, ἀπὸ φόβο—καθὼς ἔλεγε—μήπως τὸν κάνει ἄγριο. Δὲν τ' ἄρεσε νὰ βλέπει τίς κυρίες νὰ τρῶνε. Καὶ ἡ περίεργη αὐτὴ ἀντιπάθεια προερχόταν ἀπὸ τὴν ἰδέα ποὺ εἶχε σχηματίσει γιὰ τὴν γυναικεία τελειότητα. Ἡ ἀνάγκη τῆς καθημερινῆς ζωῆς δὲν μπορούσε νὰ συμβιβαστεῖ, κατὰ τὴ γνώμη του, μὲ τὴ θεία φύση, ποὺ ἡ ἐξημμένη φαντασία του τοὺς ἀπέδιδε.

Ἐπειτα, ἔχοντας ζήσει πάντα σκλάβος τῶν γυναικῶν, εἶχε ἀνάγκη γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν ἀδυναμία του, νὰ θεοποιεῖ τὰ ἀντικείμενα τοῦ πάθους του. Μία τέτοια λατρεία δὲ συμφωνοῦσε καθόλου μὲ τὴν περιφρόνηση ποὺ τοῦ ἄρεσε νὰ τοὺς δείχνει. Ἀλλὰ τέτοιες ἀντιθέσεις δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττουν σ' ἕνα χαρακτήρα σὰν τοῦ Βύρωνα...

Μήπως δὲν ἔχουμε δεῖ, ἐξ ἄλλου, τοὺς σκλάβους νὰ καταριούνται πάντα τοὺς τυράννους;

(Μετάφραση Ἑπτανησίας).

ΣΚΕΨΕΙΣ

Μπορεῖ κανεὶς νὰ ζῆ τὴ ζωὴ, ὅσο τὴ νιώθει νὰ σκιριᾶ ἐντὸς του.

TOLSTOI

*
**

Αἰσθάνομαι ὁ πιδ φρόνιμος τῶν ἀνθρώπων γιὰ πάντα σεβάστημα τὸ Μυστήριό τῆς Φύσεως.

FOSCOLO

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΙ

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Πολλοὶ νὰ οἱ δρόμοι πῶχει ὁ νοῦς.
(Δ. Σολωμός).

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο).

Γαυγίζει ἀντὶ τοῦ βαυζεῖ (210) τὸ ὅποιον μεταχειρίζεται εἰς τὴν σάτιραν καὶ εἰς τὸ πεζόν. Στήθια (156,186) καὶ στήθη (180), ἀνθη (190) καὶ ἀνθια (188,199), μίσος (193), στήθος (195), ἀλλὰ ἀνθι (7,207), καὶ ἄλλα. Εἰς τὸ ποίημα ὁ Κρητικὸς (XXII) ἔχει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Κρητικῆς διαλέκτου (1) λέγων ἄργουνε (161), ἐτράβουεν (162), ἀντὶ ἄργουσε, ἐτραβοῦσεν ἢ ἐτράδαγεν.

Ἐἴπαμεν παραπάνω ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν τὸ κάνει αὐτὸ ἀστόχως δὲν μεταλλάσσει τὰς λέξεις τυχαίως ἢ δὲν ἀφήνει ἀμετάβλητον τὴν ἀρχαίαν λέξιν ὅταν τὴν φέρῃ εἰς τὸ ποίημά του. Συναρμονίζεται ἐκάστοτε:

Λίγο χάρηκες τὸ φῶς σου
ἄφ' οὐ ἐπέρασες γλυκὰ
ἄπ' τὰ σπλάχνα τῆς μητρός σου
στοῦ πατρὸς τὴν ἀγκαλιά. (2)

Καὶ παίζει μὲ τὸ φ, λ, καὶ χ κάμνων παρήχησιν μεγαλειώδη πραγματικῶς. Καὶ ὁ ποιητὴς ὁ ὅποιος εἰς τὸν διάλογον τοῦ Σοφολογιωτάτου ἀρνεῖται νὰ κάμῃ τὸ μάτι ὀμμάτιον, τὸ κάμει ὀφθαλμέν, ἀφήσας μεγαλοπνούς καὶ μουσικοὺς στίχους:

Δάμπιν ἔχει ὄλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός.
Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι
κι' ὄλα γύρω του εἶναι φῶς (3) ἢ
βλέποντας σιγὸ τὸ κῦμα
λύει τὸ πλοῖον καὶ δὲν φοβᾶται
καὶ οὐδὲ πλέον ξαναθυμᾶται
πῶς ἐφοῦσκωνε φριχτὰ (4) ἢ
πλέον δὲ σέρνει ὁ ὄυαξ τὸ ῥεῦμα (5)

ὅπου κάλλιστα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ροὺν καὶ ρεῦμα κυμάτων, ἢ ἀκόμη:

Κι' αὐτὸς εἰς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος
περίσσια γλυκομίλητο τὸ πνεῦμα τῆς θαλάσσης (6)

(1) Οἱ γονεῖς τοῦ Σολωμοῦ κατήγοντο ἀπὸ τὴν Κρήτην. Ἐξ ἄλλου πολλὴ ὁμοιότης καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς ἰταλισμὸς ὑπάρχει μεταξὺ Κρητῶν καὶ Ἑπτανησίων.

(2) Στὸ θάνατο τῆς μικρῆς ἀνεψιάς. Ἄπαντα σ. 20.

(3) Ἐπὶ τὴν 98 τοῦ βιβλίου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.

(4) Ἡ ἀγορὴ τοῦ Μεσσηνιαίου Ἄπεντα σ. 209.

(5) τὸ καλοκαίρι τοῦ Μεταστασίου αὐτ. σ. 210,

(6) αὐτὸς σ. 150. Ἡ σκιά τοῦ Ὀμήρου.

δπου ἂν ἔλεγε :

περίσσια γλυκομίλητο τῆς θάλασσης τὸ πνέμα
δὲν θὰ εἶχαμεν καθόλου γλυκομίλητον ἤχον.

Νερά καθαροφλοίσβιστα
γλυκύτατα καὶ κρύα
ποῦ μέσα ἀναγαλλιάζετο
ἢ ἀσύγκριτη ὁμορφία ⁽¹⁾
πολυφλοίσβισμα ἢ ἀφρός ⁽²⁾

Ὁ θρήνος ἐκδηλοῦται μὲ τὴν ρυθμικότητα τοῦ ν.
ποῖος ἀλίμονον μᾶς δίνει....
Ἄκου Μπαίρον πόσον θρήνον
κάνει ἐνῶ σὲ χαιρετᾷ
ἢ πατρίδα τῶν Ἑλλήνων
..... ⁽³⁾

Ἄναφέρω καὶ ἄλλους στίχους τυπικοῦ διαφόρου τοῦ δημοτικοῦ.

Δὲν εἶναι ἀκόμη παρουσία Δευτέρα (133)
τῆς φήμης τοὺς δυσβάτους τόπους (139)
ξίφος ἔξω ἀπὸ τῆ θήκη
πλέον ἀνδρείαν ποῦ προξενεῖ (32).
τρέχει χάνεται καὶ πίνει
τόλμην πίνει ὁ ὀφθαλμὸς
ἀπὸ τᾶστρον ὄπου πίνει
νεύματα ἀφθαρτα φωτὸς (72).

Ἡ χασμωδία ἀντιμετωπίζεται κανονικῶς, ὄχι γελοίως ὅπως συχνὰ συμ-
βαίνει μὲ τοὺς νεωτέρους. ⁽⁴⁾ Λέγει λοιπὸν ὁ Σολωμὸς.

ποῦ ἔχουν ἔνωσιν ἱερῆ (83)

δέησιν ἔκαμε (153), ἢ χτίσις ἔγινε ναὸς (158)

ἔψαλλε τὴν ἀνάστασιν ὁ ὄραϊος Ἀποσπερίτης (157)
εἰς τὴν γῆν ὄπου διψᾷ (210) ⁽⁵⁾.

(1) Ἡ φθῆ τοῦ Πετράρχη αὐτόθι σ. 203.

(2) ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν στροφὴ 117.

(3) εἰς τὸν ΒΥΓΟΝ στροφαὶ 134-137.

(4) Ὡς εἶπεν ὁ Ἄ. Θρόλος «δὲ δέχτηκε βέβαια καὶ τὴ χασμωδία, ἦταν πάρα πολὺ μουσικὸς γιὰ νὰ δεχθῆ ποτὲ ὅτι δῆποτε παράξενον, κατώρθωσε τὸ δυσκολώτατο ν' ἀποφύγη ἐντελῶς καὶ τὴ χασμωδία καὶ τὴ συνίζηση» (Σολωμὸς σελίς 41). Ὁ Πολυλάς ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὰ μέτρα καὶ τὰς μετὰ αὐτῶν τομας, συνιζήσεις, συνκω-
νήσεις κ. λ. π. Μᾶς λέγει δὲ ὅτι «ὁ Σολωμὸς ἀπέφυγε τὴ διαίρεσι καὶ τὴ χασμωδία, δυὸ
ελαττώματα τὰ ὅποια παραλύουν τὸ ρυθμὸ τοῦ στίχου καὶ ἀπὸ τὰ ὅποια μόνος μεταξὺ
τῶν νέων Ἑλλήνων ποιητῶν ἐφυλάχθηκε ὁ Βηλαράς» (Σολωμὸς ἅπαντα, προλεγ-
μένων σ. με').

(5) Μόνον μὲ ξαφνίζει μία γραφὴ «μιά χάρην ἢ βαρειόμοιρη (203)» ἢ ὅποια ὅμως
ἀπαντᾷ μίαν μόνην φοράν καὶ δὲν πιστεύω νὰ εἶναι ἔτσι παραδεδομένη.

Ἡ συνεχφώνησις γίνεται ἢ ὄχι κανονικῶς : γλυκὲ υἱὲ (143), ὁ υἱὸς σου (180), ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς (35), καὶ Σὺ (64), ἀπ' ἐμπρός (88). Καὶ ταῦτα χάρις εἰς τὴν συντηρητικότητα τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Σολωμὸς ἐξέφρασε τὰς ἰδέας του διὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς τὸν σημαντικὸν του «Διάλογον». Ἐξετάζει τὴν διγλωσσίαν ἢ πολυγλωσσίαν καὶ ἀποφαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει. «Ἐγὼ ἔλαβα δούλους ξένους ἕναν ἀπὸ τὴν Μάνη καὶ τὸν ἐκαταλάβαινα ἐξαίρετα· ἕναν ἀπὸ τὸ Γαστοῦνι, ἕναν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, ἕναν ἀπὸ τὴν Χίο, ἕναν ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολη καὶ τοὺς ἐκαταλάβαινα ἐξαίρετα, ... τόσο ὄπου σχεδὸν ἔλεγα ὅπως εἶναι ἀπὸ τὸν τόπο μου». ⁽¹⁾ Καὶ ὁ Χατζιδάκις ἀργότερα εἶπεν ὅτι «διγλωσσία καὶ μά-
λιστα κυριολεκτικώτατν τότε μόνον δύναται κατ' ἀλήθειαν νὰ λέγεται ὅταν ἀποδεδειγμένως οἱ λαλοῦντες τὴν ἑτέραν δὲν ἐννοοῦν τοὺς λαλοῦντας τὴν ἄλλην καὶ τανάπαλιν. Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω». ⁽²⁾ Χω-
ρίς ἄλλο ἢ ἀντίληψις αὐτῆ δὲν εἶνε ὀρθή. Καλῶς ἐλέχθη ὅτι «πᾶσα βίβσι-
μος γραφομένη γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι ἱκανὴ εἰς ὑψηλοτέρους σκοποὺς·
πρέπει νὰ εἶναι τόσο ζωντανὴ ὥστε ὄχι μόνον νὰ ἐννοῶσιν ἀλλὰ καὶ νὰ
αἰσθάνωνται αὐτὴν οἱ ἀκούοντες». ⁽³⁾

Ὁ Σολωμὸς δὲν θέλει «νὰ γράφη ταῖς λέξιας τῆς κεφαλῆς του καθέ-
νας», ⁽⁴⁾ λέγει ὅτι «ὁ συγγραφέας πότε ὅσιν ταῖς φράσαις του ἀκολουθεῖ
τὸν λαόν, πότε ὄχι». ⁽⁵⁾ Ἐπαναλαμβάνουν δὲ μέχρι σήμερον τὸ ἐπιχεί-
ρημά του ὅτι θέλομεν νὰ γράφωμεν γλῶσσαν «ἢ ὅποια οὔτε ὀμιλεῖται,
μήτε ἄλλαις φοραῖς ὀμιλήθηκε, μήτε θέλει ποτὲ ὀμιληθῆ». ⁽⁶⁾ Πρέπει νὰ
τοῦ ἀποδώσωμεν τὸ ἐκ καλοῦ συνειδότος καὶ ἀγαθοῦ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν
γλῶσσαν «μήγαρις ἔχω ἄλλο στὸ νοῦ μου πάρεξ ἐλευθερία καὶ γλῶσσα», ⁽⁷⁾
καὶ νὰ τοῦ συγχωρήσωμεν τὴν περίφημον φράσιν «. . . ἂν κανένας σοφο-
λογιώτατος κρῶζει ἢ κανένας τουρκὸς βαυζίζει· γιατί γιὰ μὲ εἶναι ὅμοιοι καὶ
οἱ δύο». ⁽⁸⁾

Δὲν θὰ ἔκαμνε μοῦ φαίνεται λάθος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θὰ ἔλεγεν ὅτι ἡ
ὑπεράσπισις τοῦ Σολωμοῦ διὰ τὴν δημοτικὴν δὲν ἔχει σχέσιν πολλὴν μ' ἐ-
κεινὴν ποῦ ἔκαμεν ὁ Ψυχάρης. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς
γλώσσης ποῦ ἤθελεν ὁ Σολωμὸς εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Τερτσέτην·
«θὰ ἐπιθυμοῦσα ὅμως ὅποιος μτχειρίζεται τὴν κλέφτικη γλῶσσα νὰ εἰσ-
έρχεται εἰς τὴν ψυχὴν τῆς καὶ ὄχι νὰ λαμβάνη μόνον τὸν τύπο τῆς». Ἐ-
κεῖνο ὄπου κατόπιν εἶπεν ὁ Πολυλάς ὅταν τὸν ἐκρίνεν, ὅτι «εἶχε καθαρὰν

(1) Σολωμοῦ Ἄπαντα σ. 261. Διατηρῶ τὴν ὀρθογραφίαν τῆς ἐκδόσεως εἰς τὴν ὅποιαν
παραπέμπω.

(2) τὸ πρόβλημα τῆς γραφομένης καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς Κρουμβάχερ σ. 461.

(3) αὐτόθι σ. 261. Γνώμη τοῦ Κρουμβάχερ.

(4) Σολωμοῦ Ἄπαντα σ. 258.

(5) αὐτόθι σ. 252.

(6) αὐτόθι σ. 252.

(7) αὐτόθι σ. 250.

(8) αὐτόθι σ. 250.

τήν συνείδησιν (ὁ Σολωμός) τῶν εὐρυτάτων δρίων καθ' ἃ δέον ἐλευθέρως νὰ νοῆται ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἢ δημοτικῇ γλῶσσᾳ, πᾶν ἄλλο οὔσα ἢ δουλική προσκόλλησις εἰς τὸν τρόπον τοῦ διανοεῖσθαι τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν καὶ ἀνεξάρτητον χρῆσιν τῶν δημοτικῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων ἔτι». (1) Ὁ Ἀποστολάκης μᾶς εἶπεν ὅτι «ὁ Σολωμός εἶναι δημοτικιστὴς ἀπὸ ἀφθονία ἐσωτερικῆς ζωῆς ἐνῶ ὁ Ψυχάρης κί' οἱ φίλοι του ἀπὸ φτωχεία καὶ στέρηση», (2) καὶ ὅτι ἡ ὑπεράσπισις ἦταν τέλεια (τῆς δημοτικῆς)· οὔτε ἓνα νῦ οὔτε ἓνα σίγμα μπορεῖς νὰ βγάλῃς». Μετὰ τὸ τελευταῖον αὐτὸ δὲν συμφωνῶ διότι ἐπιστημονικῶς μερικαὶ γινώμαι τοῦ Σολωμοῦ θὰ εἶναι ὀρθαί. Ὁ ποιητὴς μας θὰ ἦτο τὸ καλλίτερον ὑπόδειγμα ἐὰν συνέτρεχον μερικαὶ συμπτώσεις.

(*Ἐχει συνέχεια)

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΙΣ

(1) Κ. Παλαμᾶ Πρῶτα Κριτικά σ. 16.

(2) Ἡ ποίησις στὴ ζωὴ μας σ, 190. Ἐκεῖ λέγονται πολλὰ καὶ ἄλλα τὰ ἐπιλήψιμα.

JOSE-MARIA DE HEREDIA

ΑΝΤΩΝΙΟΣ & ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

Οἱ δυὸ κοιτάζανε μαζί ἀπ' τὴν ταράτσα κάτου,
τὴ χανωμένη Αἴγυπτο τὸν ὕπνο τῆς ν' ἀρχίζει
καὶ τὸ ποτάμι νὰ κυλᾷ, στὸ Δέλτα ποῦ χωρίζει,
πρὸς τὴ Μπουμπάστη ἢ τὴ Σαῖς τὰ βρομερὰ νερά του.

Καὶ ὁ Ρωμαῖος ἔνιωθε κάτου ἀπ' τὸ θώρακά του,
—αἰχμάλωτος ποῦ ἐνὸς παιδιοῦ τὸν ὕπνο νανοῦρίζει,—
νὰ παραδίνεται γυρτὸ μέσα στὴν ἀγκαλιά του
τὸ ἡδονικὸ αὐτὸ κορμί ποῦ ἓνα Βασίλειο ἀξίζει.

Τὸ πρόσωπό τῆς στρέφοντας, τῶχρό μεσ' τὰ μαλλιά τῆς,
σ' ἐκεῖνον ποῦ μεθούσανε τὰ λάγνα ἀρώματά τῆς,
τοῦ πρόσφερε λαχταριστὰ τὸ φλογερὸ φίλὶ τῆς.

Καὶ ὁ γενναῖος στρατηγὸς, γυρμένος στὸ κορμί τῆς,
εἶδε μέσα στὰ μάτια τῆς ποῦ λάμπαν σὺν ἀστέρες
μιὰ θάλασσαν ἀπέραντη ὅπου ἐφεύγαν γαλέρες.

(Μετάφραση).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥΣ

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΒΕΝΕΤΙΑΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἡ Βενετία ἦταν τὸ μόνο κράτος ποῦ ἤλθεν ἐπανειλημμένως σὲ σύγκρουση μετὰ τοὺς Τούρκους, εἴτε ὑπερασπίζοντας τὰ ἑλληνικὰ μέρη ποῦ κατεῖχε Κύπρο καὶ Κρήτη, εἴτε κόνοντας ἀκόμη ἀπελευθερωτικὴς ἐκστρατείας, ὅπως στὴν Πελοπόννησο. Καὶ στὴν ἐποχὴν ἀκόμη τῆς παρακμῆς τῆς, μετὰ τὴν ἐπιθυμία νὰ κρατήσῃ τὸ γόητρό τῆς, δὲν ἐδίσταζε νὰ πολεμᾷ ὀλομόναχη. Ἀπ' αὐτὲς τίς ἐκστρατείας μόνον ἡ τοῦ Μοροζίνι στὴν Πελοπόννησο εἶχε θριαμβευτικὸ τέλος, χάρις στὸν περίφημο ἐκεῖνο στρατηγὸ ποῦ γιὰ τίς νίκες του ἐπωνομάστηκε Πελοποννησιακός.

Στὴ Βενετία, στὸ Δουκικὸ παλάτι, στὸ περίφημο μουσεῖο Κορρὲρ καὶ σ' ἐκεῖνο τοῦ ἱστορικοῦ Ναυστάθμου τῆς ὑπάρχουν ὀλόκληρες σάλες ἀπὸ εἰκόνες, ὅπλα καὶ ἱστορικὰ κειμήλια τῶν πολέμων αὐτῶν καὶ ἰδίως τῆς Πελοποννησιακῆς ἐκστρατείας.

Κοιτάζοντας ἀκριβῶς τίς τόσες εἰκόνες ποῦ ἐμπνεύστηκαν οἱ ξακουστοὶ καλλιτέχνες τῆς ἀπὸ τίς ἐκστρατείας, τίς ἀπελευθερωτικῆς, καθὼς τίς ἔλεγαν, τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸν πολυκέφαλο τευρκικὸ δράκοντα, μοῦ ἤρθεν ἡ ἰδέα νὰ μελετήσω ποῖαν ἀπήχησι εἶχαν αὐτὲς, στοὺς ποιητὴς τῆς, τοὺς ραψωδοὺς τῆς ἐξετάζοντας τὴν ποίησι, τὰ λαϊκὰ τραγούδια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Φανταζόμενα πὼς θάβρισκα πλούσιο ὄλικὸ καὶ στὴν ποίησι τὴ διαλεχτὴ ὅσο καὶ στὴ λαϊκῇ, μὰ βρήκα δείγματα ἀνάξια λόγου. Ἐνῶ ἡ βενετσιανικὴ καλλιτεχνία ἐνοιωσε ἔλο τὸ μεγαλεῖο καὶ χάραξε τὸ πινέλο τῆς πάνου σὲ ἀριστουργήματα ζωγραφικῆς ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς Κύπρου, τὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου, τῆς Κέρκυρας, τῆς Κρήτης, τοῦ Μωριά, ἐνῶ ἡ Βενετία εἶνε γεμάτη ἀπὸ σπάνιες χαλκογραφίες καὶ ἐλαιογραφίες τῶν ἀγώνων τούτων, βλέπομε μὲ ἀπορία πὼς κανένα πνευματικὸ ἀριστοῦργημα δὲ βγήκε ἀπὸ τὰ σημαντικὰ αὐτὰ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα γεγονότα.

Φαίνεται πὼς ὅσον ἀποτραβιέται ἡ παλιὰ ἐποχὴ, σβύεται κί' ὁ παλιὸς ἐνθουσιασμός γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τοὺς ἥρωές του. Βλέπομε' ἔτσι τὸ φαινόμενο νὰ μὴ βρεθῇ ἓνας ἀντάξιος ποιητὴς τῆς γριᾶς Βενετίας, τὴ στιγμὴ ποῦ ἀφηγμένη μετὰ κατεργαριὰ μονάχη τῆς ἀπὸ τὴν Ἰσπανία καὶ τὸν Πάπα, ἀγωνιζόταν σκληρὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Τούρκων ποῦ πήγγαναν σὲ κατὰ κτησι τῆς Κύπρου. Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος μετὰ τὰ πολλὰ ἥρωικά του ἐπεισόδια παρῆγε πλούσιο θέμα στὴν ποίησι. Ὁ ἥρωας Bragadino μετὰ τὰ βασιανιστήρια ποῦ τράδηξε — ποῦ στὰ τελευταῖα γδάρθηκε ζωντανός — ἀξίζει νὰ ἐμπνεύσει μιὰν ἀπὸ τίς καλύτερες προσωπικῆς ἐποποιεῖς.

Καὶ ὅμως τίποτα: Ἄγνωστοι ποιητὴς, μετὰ ἐκφράσεις πομπώδικες, ἀκαλαίσθητες, γεμίζουν τὰ αὐτὰ μετὰ χοντροκοπιά. Δίχως μιὰ δημιουργικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δύναμι, ἀντρέχον σὲ θέματα πραγματευμένα τοῦ παρελθόντος. Ἡ ὀθρανιστικὴ περίοδος ποῦ εἶχε παρασύρει ἀκάθεκτα στὸν ὕμνο

της ἀρχαιότητας, ὁ μεσαιωνικὸς ἐνθουσιασμὸς ποὺ εἶχε καταλήξει στὶς σταυροφορίες, εἶχαν ἐξαντλήσει κάθε θέμα. Ἔτσι οἱ πόλεμοι αὐτοὶ δὲν ἐνέπνευσαν τίποτα τὸ καινούργιο. Βλέπουμε ἔτσι ἕναν Τάσσο νὰ βγάξει ἕνα μέτριο ποίημα γιὰ τὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου καὶ νὰ γράφει συγχρόνως τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Gerusalemme Liberata ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὶς μεσαιωνικὲς σταυροφορίες.

Οἱ ποιητὲς καὶ ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα θέλανε, ἀπ' ἑ,τι μᾶς δείχνουν τὰ ποιήματά τους, νὰ γράφουν, ν' ἀποθανατίζουν τὴν ἐποχὴ τους, μὰ τοὺς ἔλειπεν ὁ ἐνθουσιασμὸς. Ὅ,τι γινόταν γύρω τους δὲν τὸ αἰσθάνονταν πραγματικὰ γιὰ νὰ τὸ περιγράψουν αὐθόρμητα μὲ ζωντανὸ αἶσθημα πρωτοτυπίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς δὲ συμβιβαζόταν μὲ τὰ γεγονότα τῆς. Θὰ παραθέσουμε, λοιπόν, μόνο μερικὰ κομμάτια ἀπὸ κείνους ποῦ γράψαν γιὰ τοὺς ἀπελευθερωτικὸς πολέμους τῆς Βενετίας στὴν Ἑλλάδα, ἀρχίζοντας ἀπὸ κείνους ποὺ ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ τὸν αὐτοχὸ τῆς Κύπρου.

**

Κεῖνοι ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὸν πόλεμον αὐτὸν εἶναι λίγοι καὶ ἄγνωστοι. Ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς βλέπομε τὸν Κιαμπρέρα ποὺ σ' ἕνα τοῦ ποίημα δίνει τὴν εἰκόνα τόσο τῆς καταστροφῆς ὅσο καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Bragadino :

Ἄ, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ φλοῖβισμα τοῦ ἀφρισμένου Αἰγαίου,
στεφάνωναν μὲ δάφνη τὰ παλληκάρια σου τὸ μέτωπο.
Τὴν ἄγρια ὄργη καὶ δολιότητα βλέπανε στὴ θάλασσα
θαμμένες. Χαρὰ ὑπεράνθρωπη.
Σὺ δύστηνη κλαίοντας, θέαμα οἰχτρό,
μὲ πόδια ἀλυσσόμενα περνοῦσες
στὸ ζυγὸ τῶν βρωμερῶν ἐχθρῶν σου.

Καὶ παρακάτω μᾶς δίνει μιὰν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς, ποὺ κύκλωσε ὀλόκληρη τὴν ὁμορφὴν Κύπρο :

Πλατὺς, ἀπαίσιος κύκλος φλόγιнос σὲ τυλίγει.
Καπνὸ καὶ στάχτη γιναμένη γεμίζει τὸν αἰθέρα ἄγρια λάμψη.
Ἄ, ὄχι πιά πόλις· μὰ ἀπαίσια ἐρείπια.

Ἐσπᾶ στὸ τέλος σ' ἀγανάχτηση ἀνυπομονησίας :

Πότε ἐπὶ τέλους, ἀργόσχολη Ἰταλία,
Πότε θὰ ἐκδικηθεῖς ;
Πότε θὰ κρεμάσεις τὰ μισητὰ κεφάλια τους ;
Δὲ θὰ θεριεύει πιά σὲ σὲ δύναμη
ποὺ νὰ ξεριζώσει ἔστω καὶ μιὰ Ὀθωμανικὴ καρδιά ;

Ἔτσι μὲσ' τὴν ἀρμαθειὰ τῶν ποιημάτων τοῦ ὁ Κιαμπρέρα ἔγραψ' ἕνα γιὰ τὴν Κύπρο. Παραπάνου τίποτα ! Ἐχτὸς ἀπὸ τὸ Μολίνο ποὺ ἀσχολήθηκε μόνον μὲ τοὺς σύγχρονους πολέμους, δὲν ὑπάρχει κανένας ποιητὴς

ποὺ νὰ βγαλε ἑξακουστὸ ὄνομα ἀπὸ ἔργα τοῦ ἐμπνευσμένα πάνου σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ἄλλὰ ἂς δοῦμε καὶ ἀπὸ τοὺς κατώτερους τοὺς στιχοπλόκους. Πρὶν ἀκόμ' ἀρχίσει ὁ πόλεμος ἔγραφεν ὁ Celio Magno, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους, ποὺ τὰ ποιήματά του μελοποιήθησαν κιόλα—ὅπως ὁ *Θρημβος* τοῦ *Χριστοῦ* στὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου, — γιὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ποὺ θάκανε ἡ ἀγαπημένη του καὶ ἐχτιμούμενη Βασίλισσα τῆς Ἀδριατικῆς, ἕνα σονέττο.

Ὁ Doni, πάλι, ἔγραψε ποιητικὸ ἔργο σὲ πολλὰ μέρη γιὰ τὴν κατατροφή τῆς Νικωσίας καὶ Φαμαγούστας, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Bragadino, τὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου κτλ. Ποίημα ἀκατέργαστο κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ ἰδίου ποὺ ἀναγνωρίζει πῶς ἡ ποίησή του δίχως μελωδία καὶ ἐμπνευση δὲν θὰ ζοῦσε.

Ὁ Μολίνο ἔγραψε γιὰ τὴν ἦττα τῆς Νικωσίας σὲ μιὰ ἀνακατεμένη Βενετσιάνικη μ' ἑλληνικὲς λέξεις.

Μιλεῖ γιὰ τὸ γέλασμα τῆς Ἰσπανίας, τὰ δυὸ γνωστὰ ἐπεισόδια τοῦ πολέμου τῆς Κύπρου, τὸν ἀποκεφαλισμὸ τοῦ Νικόλα Δάνδολου, ποὺ τὸ κεφάλι τοῦ ἔστειλαν οἱ Τούρκοι στὸ Bragadino γιὰ νὰ δεῖ τί τύχη τὸν περιέμενε, τὴν αἰχμαλωσία τῆς Ἀρνάλδας Ρόκας, ποὺ ἀνατίναξε τὸ καράβι ποὺ τὴν πῆγαινε αἰχμάλωτο, καὶ γιὰ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ γράφει στὸ πάρα κάτω κομμάτι :

De chel terra un gran matrona,
parentada in Venethia,
la chal merita chorona
de rezina in Nicosia,
sendo schiava menà via
sopra 'l nave del Mahometti,
fese un atto da Romana,
che in memoria sarà panda
ne la stirpe ottomana
et del mondo in ogni banda.

Ὁ Μολίνο δὲν ἀποθαρρύνεται μὲ τὴν ἦτταν τῆς Νικωσίας. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἐνώθηκε ἡ Βενετία μὲ τὴν Ἰσπανία καὶ τὸν Πάπα, πιστεύει πῶς θὰ βασταχτεῖ ἡ Κύπρος καὶ θὰ τὰ βροῦν σκοῦρα οἱ Τούρκοι. Ἔτσι τοὺς λέει σὰ συμβουλή :

Cipro è un isola macria
non si presto da brangari
in una botta, polla mia
volze a turno chelli mari,
ghel bisogna ben stentari
chi l' vol tutta in le man stretti.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ

Γράφανε ακόμα ποιήματα σχετικά με την ήρωϊκὴν ἄμυναν τῆς Κύπρου ὁ Βικέντιος Μετέλλι, με τὸν τίτλον ὁ "Αρης, καὶ ὁ Φραγκίσκος Βολογnetti, ποὺ τὸ περισσότερον μιλεῖ γιὰ τὴ ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Γιὰ τοὺς ἥρωες τοῦ πολέμου ἐκείνου συναντᾶμε στίχους σ' ἑλα σχεδὸν τὰ ποιήματα ποὺ γράφτηκαν τότες, κι' ἐλόκληρα ποιήματα καμμιά φορά, ἔπως τοῦ Καίσαρα Καμπάνε, τοῦ Dell'Aquila, Ἄντ. Παζίνι, Κοκουϊνάτο, Τομιτόνο κτλ.

Μές' τῇ γενικῇ ἀποτυχίᾳ ποὺ ἔχουν ἑλα, ξεχωρίζουν κάπως οἱ χαρακτηρισμοὶ γιὰ τὸν Bragadino, ποὺ ἔχουν κάποια πρωτοτυπία. Τὸν ἀποκαλοῦν νέον Ἐπαμεινώνδα, στήριγμα τῆς Βενετίας ποὺ μ' αὐτὸν θ' ἀνύψωνε νικῆτρα τὴ σημαία τοῦ Χριστοῦ, κ' ἐπικαλοῦνται ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴν τιμωρίαν τοῦ Μουσταφᾶ, ποὺ τὸν παρομοιάζουν με τὰ πιδ κακοβργα πρόσωπα τῆς ἱστρίας. Γύρω σ' αὐτὸν γράφηκαν καὶ πολλὰ ποιήματα στῆ Λατινικῇ.

Καθὼς βλέπουμε ἡ Μούσα δείχτηκε πολὺ φτωχὴ στὴν καταστροφὴ τῆς Κύπρου. Μετὰ τὴν ἤττα τῆς Νικωσίας σκορπίστηκε ἡ φήμη πὼς ἡ Βενετία θᾶκανε εἰρήνην.

Καὶ βγαίνουν τότες οἱ ποιητὲς γιὰ ν' ἀποτραβήξουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ μιὰ ἐπνεϊδιστὴ συμφωνίαν. Βγήκανε τότες μερικὰ ἀξιοσημεῖωτα ποιήματα ποὺ δείχνουν πὼς ὅσο κι' ἂν εἶχε περάσει ἡ ἐποχὴ τοῦ πολεμικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἡ Βενετία ἄρχιζε νὰ ἐκφυλίζεται, πάντα διέλαθε στὸ λαὸ τὸ πατριωτικὸ αἰσθημα.

Σ' ἄλλο κεφάλαιο θὰ μιλήσουμε γιὰ τοὺς ποιητὲς ποὺ ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ τὴ ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου.

Ζάκυθος 4/4/2/8.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.—Cicogna: Iscrizioni veneziane.

V. Rossi: Lettere di A. Calmo.

Ladas: Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au Moyen-Age.

Foscarini: Canti pel popolo veneziano.

Medin: La storia della Republica di Venezia nella poesia.

Flamini: Il cinquecento.

Barbiera: Venezia nel canto de suoi poeti.

Celio Magno: Sopra l'armare et le processioni in Venetia ecc.

Chiabrera: Difesa Famagosta καθὼς καὶ Piange la Città di Famagosta καὶ γιὰ τὸν Barbarigo.

Bisogni: In morte del Bragadino.

Ingegneri: In occasione della guerra di Cipro ecc.

Oldoini: De domo Cornelia.

Tomasi: I felici pronostici. La guerra di Cipro ecc.

Metelli: Tutta la guerra di Cipro.

Urbini: Disegno storico dell'arte Italiana.

Doni: Il primo libro della guerra di Cipro.

Molmenti: La vita Italiana nel seicento.

Mazzoni: Nuovi studi e ritratti.

VIRGO POTENS

«Σ' εἶδα στὸν ὕπνο μου νὰ κονταροχτυπιέσαι σὲ μεγάλο ἀγῶνα. Τότ' ἐγίνηκα καὶ γὼ λιοντάρη».

Ἄπ' ὄνα γράμμα.

Βαθιά μου, μιὰ φεγγοβολὴ
Μεγάλῃ, ἡ παρθενιά Σου.
Κι' ὡσὰ μιὰ νέα ἀνατολὴ
Στὴ μοῖρα μου, ἡ καρδιά Σου.

Στὸ δρόμον ὄπ' ἀνηφορῶ
Κι' ἀγκάθια εἶνε γεμάτος,
Δόσε νὰ πάω σὰ σὲ χορὸ,
Κρῖνα ν' ἀνθεῖ κι' ὁ βᾶτος.

Κάμε, στὸν ὄχλο ἀναμειςίς
Νὰ μὴν περάσω ὡς θύμα,
Ἄλλ' ὡς ἐδιάβη ὁ Μωϋσῆς
Στὴ μέση ἀπὸ τὸ κύμα.

Σὰν ἡ ἀδερφή τοῦ Ἄαρῶν,
Τὸ τύμπανο ποῦ ἐκράτει
Τὴ βοή νικῶντας τῶν νερῶν,
Ἄγνάντια μου περπάτει.

Καὶ με τὰ χέρια τὰ ἱερά,
Ποῦ ἀσπρολογᾶν σὰν κρίνοι,
Τόνισε Ἐσὺ τὴ θεία χαρά,
Προτοῦ ὁ καιρὸς με κρίνει.

Καὶ μὴ μ' ἀφίσεις μοναχὸ
Σὰ σφίξω τὸ κοντάρη.
Μὰ ὡς στ' ὄνειρού Σου τὸ βυθό,
Γίνε καὶ Σὺ, λιοντάρη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΙΟΝΙΚΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ ΑΞΙΑΣ

Τὸ ὄραϊον ἔργον τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν, ἡ ὁποία καθιέρωσεν ἀριστεῖον ἀρετῆς εἶναι βέβαιον διὰ συνελήρωσεν μίαν ἔλλειψιν παρ' ὑμῖν ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ Ἄρκει νὰ ἀναλογισθῇ κανεὶς ὅτι τὸ Ἴόνιον Κράτος ἐνωρίτατα εἶχε θεσπίσει μετὰλλιον «τὸ ἐντιμον νόμισμα», ὡς μεταφράσθη τότε ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ «Medaglia di distinzione», παρὰ τῶν σοφῶν συντακτῶν τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας, (1) διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀκηδία ἡμῶν μέχρι σήμερον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Τὸ διακριτικὸν τοῦτο ἀριστεῖον ἐθεσπίσθη ἀπὸ τὴν Ἴονιον Κυβέρνησιν διὰ νὰ ἀπονέμῃται «εἰς ὄσους ἤθελον ἀναδειχθῆ λόγῳ τῆς ἀνδρείας ἢ τοῦ ζήλου των εἰς δημοσίας ἐκδουλεύσεις, ἢ λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς των ἐν ταῖς Τέχναις ἢ τῆς ἐνισχύσεως κοινωφελῶν ἔργων ἢ πράξεων ἐν γένει παρεχουσῶν εἰς τοὺς συμπολίτας των λαμπρὰ ὑποδείγματα ἀρετῆς».

Ἡ περιγραφή τοῦ μετalloῦ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Συνέκειτο ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἀνηρτάτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ στήθους διὰ ταινίας ἐρυθρᾶς. Ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑπῆρχον χαραγμένα κυκλοτερῶς κατὰ τὴν περιφέρειάν του αἱ λέξεις «*Ἀρμοστῆς καὶ Βουλῆς*», ἐν τῷ μέσῳ δὲ στεφάνου ἐκ δάφνης αἱ λέξεις «*Ἀξίας Ἀριστεῖον*». Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀπισθίου μέρους, ἐπὶ ἐσμάλτωμένης βάσεως χρώματος κυανοῦ καὶ ἐρυθροῦ, (τῶν χρωμάτων δηλαδὴ τῆς Ἰονικῆς Σημείας), ἐτίθετο μὲ χρυσοῦ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου καὶ ἡ φύσις τῆς ἀμειβομένης πράξεως, ἢ χ. «*διακινδυνεύσας αὐτὸς ἄλλον ἔσωσεν*», ἢ «*ἀνδραγαθία τὸν νόμον ἐρείσαστο*», ἢ «*ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει πρωτεύοντος*» κ. τ. λ.

Τοιαῦτα μετὰλλια ἀπενεμήθησαν μεταξὺ ἄλλων εἰς ἓνα ἀξιωματικὸν τὸν ὑπαπιστὴν Κόλλαρδ καὶ ἓνα στρατιώτην Θωμᾶν Σκόλην, διότι κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1834 μεταβαίνοντες ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Κέρκυραν «μὲ θαυμασίαν ἀνδραγαθίαν ἐπήδησαν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ πλοῖον ἀρμενίζον καὶ ἔσωσαν τὴν ζωὴν γυναικός, οὐσῆς εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ πνιγῇ».

Διὰ τοῦ ἀριστείου αὐτοῦ ἐτιμήθησαν καὶ τρεῖς συμπολίται μας Ζακύνθιοι, οἱ Γεώργιος Ζαγκαρόπουλος πτ. Βασιλείου, Παῦλος Ξενοφός πτ. Γεωργίου, καὶ Ἰωάννης Ξένος πτ. Εὐσταθίου κατὰ τὸ ἔτος 1833, διότι μὲ μεγάλην ἀνδρείαν συν-έλαβον καὶ παρέδωκαν εἰς τὴν Δικαιοσύνην, κατόπιν ἀντιστάσεως, δύο ἀνθρώπους ἀρματωμένους, κατηγορουμένους ἐπὶ φόνο.

Ἐπίσης δι' ἐκπαιδευτικὸς λόγους ἀπενεμήθη τὸ μετὰλλιον εἰς τὸν Κυθήριον Πέτρον Μασσέλλον διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐκδουλεύσεις του.

Ἄλλα καὶ ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐν Ἐπτανήσῳ ἀπενέμοντο τοιαῦτα μετὰλλια (Medaglie di Benemerenzia). Πρόχειρον παράδειγμα ἔχομεν τὸ τῆς ἀπονομῆς χρυσοῦ μετalloῦ ποδὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἱατρὸν Δημήτριον Πυρρήν, τοῦθ' ὅπερ προκύπτει ἐκ τοῦ ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου 1728 πιστοποιητικὸν τοῦ Προνοητοῦ Ζακύνθου Μάρκ. Ἀντωνίου-Δολφίν. Ὁ ἱατρὸς οὗτος εἰργάσθη μετ' *ἐξαιρετικῆς ἀταπαρνήσεως* κατὰ τὸν τότε ἐσκήψαντα παναλικὸν λοιμὸν ἐν Ζακύνθῳ, ὁπότε, ὡς γνωστὸν ἀνηγέρθη ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος. (2).

Ἐχρημάσθη ἐν τούτοις νὰ παρέλθῃ ὀλόκληρος ἑκατονταετία, διὰ νὰ ἰκανοποιηθῇ καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ αὐτῆ ἀνάγκη.

Μάρτιος 1929.

ΔΗΜ. Θ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

1) Ἰόνιος Ἀνθολογία, φιλολογικὸν περιοδικὸν λαὸν ἐμριθὲς ἐκδοθὲν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1833. Ἐν αὐτῷ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα τοῦ Λάμπρου τοῦ Σολωμοῦ ἀνωμόως. Μετὰ τοῦτο ἐξεδόθη ἐν Κερκύρᾳ ἡ *Κερκυραϊκὴ Ἀνθολογία* τοῦ αἰδίου Κ. Θεοτόκη καὶ Κας Βιργίνης Δεντρινῶ. Τρίτη εἶναι ἡ παρῶσα τῆς Ζακύνθου συνεχίζουσα αἰσιῶς μίαν τῶσον ὄραϊαν παράδοσιν.

2) Π. Χιώτη. Ἀπομν. ἱστορ. Ἐπτανήσου. Τόμος Γ'. σελ. 415.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὸ τεῦχος Μαρτίου τοῦ παρόντος περικαλλοῦς Ἐπτανησιακοῦ περιοδικοῦ εἶχε δημοσιευθῆ πραγματεία ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Δάση ὑπὸ τὸν τίτλον —ὁ Σέργιος Χ. Ραφτάνης— ἀφορῶσα τὰς ἐκδόσεις καὶ τὸ ἔργον ἐν γένει τοῦ Ραφτάνη, καὶ πρὸς ταύτην θὰ ἐκφέρωμεν μερικὰς παρατηρήσεις καὶ θὰ συμπληρώσωμεν ὅχι βεβαίως ἐπικρίνοντες τὴν ἐν λόγῳ πραγματείαν, ἀλλὰ πρὸς διαφώτισιν ἐκείνων, οἵτινες εὐρύτερον περὶ τὰ τοιαῦτα θὰ ἀσχοληθῶσιν.

* *

Ὅντως τὸ ἔργον τοῦ Ραφτάνη ἦτο λαμπρὸν διὰ τὴν Ζακύνθον, ἐξέδωκε πλείστας ἔσας ἐκδόσεις, ὧν τινες ἐγένοντο ἐν τῇ Ἰταλικῇ, Γαλλικῇ καὶ Λατινικῇ, —πλήθος δὲ πολιτικῶν φυλλαδίων. Αἱ ἐκδόσεις του ὅλαι εἶναι ἐλαφρᾶς τοπικῆς φιλολογίας, δύο δὲ ἢ τρεῖς τούτων τιμῶσιν ἀληθῶς τὸ ὄνομα τοῦ Ραφτάνη, ὡς ὁ Συναξαριστῆς κ. λ. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ τις τὸν νέον τοῦτον Διδότον καὶ τὸ ἔργον του, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας ἐξαιρέται μὲ τὰς παραθετομένας 48 περίπου ἐκδόσεις, καὶ ταύτας λαὸν ἐλλειπῶς καὶ ἀνακριβῶς περιγραφόμενας, νὰ ἀγνοεῖται δὲ ἡ ἐργασία τοῦ Ἑλληνιστοῦ E. Legrand τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε συμπληρώσας ὁ Hubert Pernot ἐν Παρισίοις εἰς δύο τόμους τὸ 1910 —«Bibliographie Ionienne»— (1494-1900).

Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τόμους εὐρίσκονται ἑκατὸν εἰκοσι καὶ πλέον ἐκδόσεις τοῦ τυπογραφείου Ραφτάνη περιλαμβανόμεναι μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν 1438 καὶ 2588.

Καὶ θὰ ἦτο βεβαίως ματαιοπονία ἔστω καὶ περιληπτικῶς νὰ ἀναφέρω τι διαλαμβάνει ὁ Pernot εἰς τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὁ χῶρος δὲν τὸ ἐπιτρέπει, παραθέτω ὅμως δώδεκα ἐκδόσεις τοῦ Ραφτάνη, αἵτινες δὲν περιλαμβάνονται ἐν αὐτῇ, καθ' ὅσον πᾶν βιβλιογραφικὸν ἔργον εἶναι πάντοτε ἐλλειπές :

1. «*Λόγος εἰς τὰ σεπτὰ πάθη τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου, ὑπὸ τοῦ Ἱερομ. Κ. Στρατούλη Λευκαδίου. Ἐν Ζακύνθῳ τυπογρ. ὁ Παρνασσὸς Σεργ. Χ. Ραφτάνη, Διευθ. παρὰ Ν. Ταρουσοπούλου 1854*». — Εἰς 4ον σελ. 52.

2. «*Ὁδοὶ (ὑπὸ Γεωργ. Κανδιάνου Ρώμα) Ἐν Ζακύνθῳ τυπογρ..... 1857*». — εἰς 4 μικρ.σελ. 1-24.

«*Ἑλλάς, Ἑλλὰς εἶν' ἔτοιμος*

ἦδη ὁ προορισμός σου

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ Τὰ σίδηρα ὅλα σύντριψε

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ἑλλάς ὀρθώσου....»

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

(Ὁδὸς 15 στροφ. α'.)

3. «Λόγος Ἐπιτάφιος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ποιητοῦ τῶν Ἑλλήνων Διονυσίου Σολωμοῦ, συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Δ. Ζήζου τοῦ Δικηγόρου καὶ ἐκφωνηθεὶς παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν 23ην Φεβρ. 1857 εἰς τὸν Θεῖον Ναὸν τῶν Ἀγίων Πάντων εἰς τὸ πανένδοξον ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του Συλλεϊτουργόν. Ἐν Ζακύνθῳ τυπογρ.....1857». Εἰς 8ον σελ. 9.

4. «La Crociata Contro il Bango Ionio Zante. Tipografia Ser. C. Raftanis 1858». Εἰς 8ον σελ. 40. (Σημ. ὁ συγγραφεὺς ὁ Γεωρ. Λαγουϊδάρας).

5. «Λονδίνου Ἀπόκρυφα. Μυθιστορία Σερ. Φραγκίσκου Τρόλοπ, μεταφ. ὑπὸ Νομειδιδασκάλ. Σωκρ. Δ. Παπαϊωαννοπούλου Ζακυνθίου. Ἐν Ζακύνθῳ τυπ.....1859 Τόμ. Α'» εἰς 4ον σελ. κ. δ'. +240 (δὲν ἐξεδόθη ἕτερος).

6. «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Δράμα Ἰερὸν συλλεχθὲν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἀγίας Γραφῆς καὶ συνταχθὲν διὰ στίχων ἀπλῶν, μετατυπωθὲν δὲ καὶ ἤδη μὲ τὴν ἀνήκουσαν ἐπιμέλειαν. Ἐν Ζακύνθῳ, τυπ.....1865». Εἰς 4ον μικρὸν σελ. 48.

7. «Λόγος συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Δρος Ἀθαν. Διον. Μπονσινιόρ, τακτ. καθηγ. ἐν τῷ Β'. Γυμνασίῳ Ζακύνθου, καὶ ἐκφωνηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου 1867 ἐν τῷ Συλλόγῳ «ὁ Λομβάρδος». Ἐν Ζακύνθῳ τυπ.....1867». Εἰς 4ον μικρὸν σελ. 8.

8. «Συλλεϊτουργικὸν ἢ ἀκολουθία τοῦ ἀναγνώστου. Ἐν Ζακύνθῳ τυπογρ.....1870». Εἰς 4ον σελ. 56.

9. «Tocologio (Σεργ. Χ. Ραφτάνη) Zante ἐκδ. 1877.»—Εἰς 8ον σελ. 96.

10. «Paolo Giacometti. Λουκρητία Μαρία Δάδιδστον. Ἱστορικὸν Δράμα, εἰς τέσσαρας πράξεις, μεταφρ. Γ. Κ. Σφήκα Ἐν Ζακύνθῳ, τυπογρ.....1878».—Εἰς 4ον μεγαλ. σελ. 58.

11. «Οὐμβέρτῳ τῷ Α'. Βασιλεῖ τῆς Ἰταλίας (Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Πολιούχου Ἀγ. Διονυσίου). Ἐν Ζακύνθῳ.....1879». Εἰς 8ον μικρ. σελ. 4.

12. «Ἀσματικά Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου.....1883». (Ἐτυπώθη ἐν Ἀθήναις).

Διὰ ταῦτα εἶδει ἵνα τοῦλάχιστον ἐγένετο ἐν ὑποσημειώσει λόγος περὶ τῆς Ἰονίου Βιβλιογραφίας, ὅπως μὴ ἐπήρχετο εὐλόγως ἢ ἐντύπωσης δι' ἡγνοεῖτο τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ σπουδαῖον διὰ πᾶσαν Ἐπτανησιακὴν πραγματείαν.

Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει καὶ ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία ἦτο ἀρκετὰ διαφωτιστικὴ καὶ ἡ συμπλήρωσις ἀναγκαῖα. Θὰ ἦτο δὲ καλὸν ἐὰν περισσότερον ἐκτεταμένως ἐπραγματευετό τις ἀλλοχρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ραφτάνη, ὅπερ σήμερον καθίσταται ἐπιθυμητόν, λόγῳ τῆς ἐνταῦθα παρατηρουμένης ἀτελείας τῶν τυπογραφειῶν μας, εἰς τὸν παρόντα τῆς τελειότητος αἰῶνα!

Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
φ. 8.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ

— Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία μὲ ὑπερῆφάνεια ἀναγγέλλει στοὺς ἀναγνώστες τῆς πὼς ἢ Α. Ε. ὁ Ἑλ. Βενιζέλος τῆς παραχώρησε τὴν πολύχροτη καὶ πολυδούλευτη μεταφρασὴ Του τοῦ Θουκυδίδη. Τῆ μεγάλη αὐτὴ τιμὴ καὶ ἔξαιρετικὴ χειρονομία— πού ἐμεῖς ἀποδίδουμε στὴν ἐχτίμησίν Του στὴν πνευματικὴν Ἐπιτήρησιν καὶ στίς ἐνδοξές παραδόσεις τῆς—ὁ κάθε Ἐπτανήσιος νιώθει βαθύτατα κ' εὐγνώμονα.

— Ἡ ἑκατονταετηρίδα τοῦ γλυκοῦ καὶ ἁρμονικοῦ ποιητῆ Μαρκοῦ πέρασε δίχως νὰ συγκινήσει τοὺς νεοέλληνες. Τελευταῖα ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Νέων Κερκύρας κινήθηκε ἐπαινετὰ. Καὶ στὴν ἐπέτειο τῆς Ἐνωσις γίνηκε στὴν Κέρκυρα φιλολογικὸ μνημόσυνο γιὰ τὸ Μαρκοῦ καὶ Πολυλά ὅπου ἡ λογία κ. Εἰρήνη Δεντρινοῦ ἀνέλυσε τὸ ἔργο τοῦ πρώτου καὶ ὁ δικηγόρος κ. Θ. Μαρῆς τὸ ἔργο τοῦ δευτέρου.— Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία δέχτηκε πρόθυμα νὰ ἐκδώσιν ἕκτακτο ἀναμνηστικὸ τεῦχος ἀφιερωμένο στὸν ποιητὴ τοῦ Ἄρκου, μὲ συνεργασία τῶν διαφροσετέρων Ἑλλήνων λογίων, θὰ κυκλοφορήσῃ δὲ σύντομα καὶ θὰ σταλεῖ στοὺς συνδρομητῆς τῆς δωρεάν.— Ἀργότερα θὰ ἐκδώσῃ καὶ ἀναμνηστικὸ τοῦ Πολυλά.

— Ἕνας ξεχωριστὸς πνευματικὸς σύνδεσμος ἐνώνει τὴ Ζάκυνθο μὲ τὸ Μεσολόγγι. Ἔτσι στίς μεγάλους φαινέτους γιορτῆς τῆς Ἐξόδου ἢ Ἰονίου Ἀνθολογία ἀντιπροσωπεύθηκε μὲ τὴ διευθύντριά τῆς κ. Μαριέττα Μινώτου, πού ἐτυχὲ ἔξαιρετικῶν περιποιήσεων καὶ διακρίσεων, γιὰ τίς ὁποῖες ἐκφράζει τίς ζωηρὲς τῆς εὐχαριστίας τόσο στὸν θαυμαστὸ Δήμαρχο τῆς θρυλικῆς πόλεως κ. Χρῆστο Ἐθαγγελᾶτο, ὅσο καὶ στὸν κ. Ὑπουργὸ τῶν Ναυτικῶν καὶ Κυβερνητῆ τοῦ «Πάνθηρου» γιὰ τὴ φιλοξενία τους.

— Στὴν Πάτρα εἶχαμε τὴν τύχη νὰ γνωριστοῦμε μὲ τὸ διάσημο Γάλλο συγγραφέα André Maurois.— Γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ὅπου εἶχε πάει γιὰ ν' ἀντιλήσῃ ἀπὸ ζωντανῆς πηγῆς ἱστορικῆς πληροφορίας γιὰ τὴν ἐκεί ζωὴ τοῦ Βύρωνος καὶ τὸ θάνατό του γιὰ τὸ ἔργο πού ἐτοιμάζει, καὶ ὅπου γνώρισε «τὸ θαυμασιώτερο Δήμαρχο τῆς Ἑλλάδος» κατὰ τὴν ἐκφρασὴ τοῦ κ. Προέδρου, ἐπέλαβε καὶ στὴν Πάτρα τὴν ἴδια διάλεξιν τῶν Ἀθηνοῦ, πού κατόπι—καθὼς διαβάζουμε στὴν Italia Letteraria—ἐξαίρετα καὶ στὸ Μιλᾶνο: «Γιατὶ γράφεσαι καὶ πὼς τὸ μυθιστόρημα».

Λεπτοκαμωμένος, συμπαθέστατος, τέλειος gentleman, μὲ ἁμονία, θετικότητα καὶ ρομαντισμὸ μαζί, ὁ περίφημος βιογράφος τοῦ Σίλλεϋ καὶ Ντισραέλι καὶ συγγραφέας τοῦ «Climats», κατὰχρησε μονομίας τὸ ἀκροατήριό του.

Στὴν ἀναχώρησίν του γιὰ τὴν Ἀθήνα στὸ σταθμὸ πού τὸν συνοδεύαμε, μᾶς ἔλεγε πὼς σκοπεῖν σύντομα νὰ ἐπισκεφτεῖ τὰ Ἐπτανῆσα πού ἀπὸ χρόνια ὀνειρεύεται.

— Στὴν Ἀθήνα συναντήσαμε μὲ τοὺς ἐκλεχτοὺς συνεργάτες μας καὶ φίλους.— Ὁ Μιχαλάκης Ἀργυρόπολος ξαναβιώνει σὰν διχτεῖ φιλολογικὸ ζήτημα. Ἐρωτημένος μὲ τ' Ἀνιστόρητά του. Ἐκδίδει σύντομα καὶ τὰ συμπαθέστατα Σμυρναϊκά του.— Ὁ Νισβάνος μᾶς ἐπαναλαβαίνει πὼς δὲν διεκδικεῖ καμμιά δάφνη ἀπὸ τὴν Ἀστέρω.— Ὁ Παλαμᾶς συγκεντρωμένος, μονάζει στὸ ἱστορικὸ κελλὶ του. Δὲ βλέπει παρὰ λίγους. ἔχασε τὴ ρουτίνα του τώρα πού δὲν εἶναι πιά στὸ Πανεπιστήμιον. Προσπαθεῖ νὰ βάλῃ σὲ τάξιν τ' ἀτέλειωτα χειρόγραφα του. Οὔτε ἀπαισιόδοξος οὔτε αισιόδοξος γιὰ τὸ μέλλον. Στὰ δυνατὰ του ὁμῶς μάτια διακρίνουμε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τὴν ποιητικὴ ἀνησυχία. Πού θὰ ἐξοπάσει; Μᾶς λέει πὼς θὰ γράψῃ πολλὰ διασκευαστικά γιὰ τίς ἐναντίον του ἐπιθέσεις.— Τὸν γλυκὸ Μαλακᾶση ἀπασχολεῖ ἡ ὕβρις του. Ἄλλὰ τί πνεῦμα! Δὲ δυσπιστεῖ καθόλου στοὺς νέους. Καὶ θᾶναι πάντα πρωτοπόρος.— Ὁ Μενάρδος δουλεῖ λίγη. Πανεπιστήμιον, Ἀκαδημία, δικὴ του ἐργασία καὶ πάνω ἀπὸ 250 διηγήματα νὰ κρίνει σὲ λίγο καιρὸ μέσα. Καὶ τί εὐγένεια! Μᾶς βεβαιώνει πὼς εἶναι ἐπιφοιτητὴς τῶν νὰ διαβάξουνται τὰ ποιήματά του ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο.

— Ὁ Ἀρροδίτης ἔχει τῆμα μὲ τὴν Ἀρροδίτη, τὴν ἐραμένη τῶν φίλων του ποιητὴν, τὴν παλιὰ Ἔστια καὶ τὸ Ἡμερολόγιον. Κατορθώνει νὰ κάνει νὰ γράψουν γιὰ αὐτὸ Ἀθηνοῦ πού μὲ κανένα τρόπο δὲ θάλασαν τὴν πέννα. Καὶ γι' αὐτὸ δέχεται εὐχαρίστως τὸ παρατσούκλι τῆς μαμμῆς.— Ὁ Ἀνδρεάδης ἐπειτα ἀπὸ

16 ὥρων δουλειὰ ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτό του νὰ πάρει μισή ὥρα δροσιστικὴ νυχτερινὴ ἀνάπαυσις στὸ «Σύνταγμα». Ἔχει λύσει τὸ πρόβλημα τοῦ χρόνου. Ἐρωτήσεις, ἀπαντήσεις λακωνικὲς καὶ θετικὲς σὰν τὶς φάσεις μονομαχίας μὲ ξίφος. Κατ' εὐθεϊαν στὴν οὐσία. Δέκα λεπτὸν συζητήσει μαζί του ἀναλογεῖ μὲ δέκα ὥρων μὲ ἄλλους.—Ὁ Γρουπάρης φοβᾶται πὼς θ' ἀφήσει γρήγορα τὸν κόσμον μᾶς ἀπὸ τὴν πολλὴ δουλειὰ πού τοῦχει φορτωθεῖ. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει ν' ἀντιληφθοῦμε πὼς δὲν τοῦ διαφεύγει ἡ παραμικρότερη φιλολογικὴ εἰδηση. Ἀλλὰ γιὰ ποίηση, γιὰ κανένα ἄλλο του νέου ἔργου, ἀγριωμένος μᾶς πετᾷ ἕνα συγκλονιστικὸ *Ἀδύνατο*! —Ὁ Ξενόπουλος βγάζει ὁλοένα καὶ νέα ἔργα. Μὰ πότε ἐπὶ τέλους θὰ στεριώσει; Τὸνεῖρο του—μᾶς λέει ἀπαλὰ—εἶναι νὰ σχηματίσει ἕνα καλὸ θίασον μὲ ρεπεριόριο τὰ . . . λιγοστὰ ἔργα του. Κ' ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἕνα τουρνεὶ στὶς επαρχίες. Καὶ τὴ *Νέα Ἔστια*; Ἔ, θὰ δουλεύει σὰ ραγιάς πάντα. Θάχει ὅμως τὴ συνείδησή του ἀναπαυμένη πὼς δὲν ἔφαγε ποτὲ τὸ ψωμί τοῦ Δημοσίου.—Ὁ Παπαντωνίου ὁ «κακὸς ἄνθρωπος» ἐννοεῖ καλὰ καὶ σώνας νὰ ἐξαφανίσει κάθε δυνατό σύνδεσμον τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆς. Καὶ οἱ τρομεροὶ καὶ ἀπροσπέλαστοι φίλοι του; —Ὁ Τσιριμώκος—ὁ πῶς εὐχάριστος—ἐπιχειρεῖ νὰ καθορίσει τὸ πλαίσιον τοῦ *λογίου*, πού δίνεται τόσο πρόχειρα.—Ὁ Σημηριώτης καλοντῆνει ζηλότυπα σὲ μιὰ ἀπόμωρη ἄκρην τῆς Γλυφάδας τὴν *Ἀστρέα* του γιὰ νὰ τὴν παρουσιάσει.—Ὁ Ἄγρας φιλοδοξεῖ λίγο καθαρὸν ἀέρα καὶ τὴν ἰύχη τοῦ . . . Καρυωτάκη.—Ὁ Θούλος γεμάτος ἀπογοήτεψη.—Ἡ Χατζημιχάλη ζωὴ, ἡμορφία κ' αἰσιοδοξία.—Ὁ Χάρης ἀδυσσπητος.—Τὸ Βάρναλη ἀπασχολεῖ μιὰ συνταξοῦλα γιὰ τὰ γεράματα.—Τὸ Βουτιεριδὴ τὰ νεοελληνικὰ προβλήματα καὶ κείνα τοῦ . . . ἱπποδρόμου.—Τὸ Δαμβέργη τὸ *Ἡρώων*.—Τὸ Μεσολωρᾷ τὸ *Χατζηκυριακίον*.—Ὁ Λαύρας ἐλευθέρωσε τὴ Νομαρχία γιὰ νὰ αἰχμαλωτιστεῖ στὰ γραφεῖα τῆς Γερουσίας. Καὶ ὁ Ζέγγελης, Καμπουρογλός, Ἄννινος, Κουγέας, Μάργαρης, Λαμπελῆτ, Καμπάνης, Καρβούνης, Κόκκινος, Μυρτιώτισσα;

Ἡ ἐντύπωσή μας εἶναι πὼς οἱ πνευματικὲς κορυφές τῆς Ἑλλάδος εἶναι συγκεντρωμένες ἀνήσυχες στὸν ἑαυτό τους. Καμιὰ κλίκα, μᾶλλον δυσπιστία ἀμοιβαία.—Καὶ ἡ πεποιθήση μας δυναμώσε πὼς σύντομα θάκοιμι μιὰ νέα ἀξιολόγησιν ἀνθισθῆ, μιὰ ἀναγέννησιν γενικὴ καὶ στὴν καλλιτεχνία καὶ στὸ θέατρο.

Καὶ σ' αὐτὴν ἴσως νᾶχωμε πρωτοπόρους πάλι τοὺς παλιούς: αὐτοὶ θὰ μᾶς ἀνοίξουν τὸ δρόμον.

— Παρακολοθηθήσαμε καὶ κάθε ἄλλη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἀθήνας. Τὶς ἐκθέσεις, τὴ δημιουργία τοῦ Μελαῖ μὲ τὸ «Ντυμπούκ», τὴ δημιουργία ἑλληνικοῦ Φίλμ, τὰ ρεσιτάλ.

Ἡ Ἀθήνα βρῖσκειται σὲ ὄργανον ἀνησυχίας καὶ τ' ἀποτελέσματα θὰ τὰ δοῦμε σύντομα.

— Θελήσαμε νὰ γνωρίσουμε καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν πολιτικῶν. Στὸ ἐπίσημον γεῦμα τοῦ Μεσολογίου, ὁ κ. Πρόεδρος κἀνοντάς μου τὴν τιμὴ νὰ μοῦ δώσει μ' εὐχαρίστησιν τὸ Θουκιδίδην του, μοῦ κάνει καὶ τὴν ἄλλην νὰ συζητῆ μαζί μου γιὰ φιλολογικὰ ζητήματα. «Ἡ δημοτικὴ ἐνίκησε πιά. Εἶναι ἥσυχος. Ἡ γλώσσα πῆρε τὸ φυσικὸ δρόμον της. Συζητεῖτε γιὰ κάτι γινόμενο; Καὶ πᾶνον στὸν «Πάνθηρα» στὸ γυρισμὸ πληθώρα τῶν διανοουμένων. Τὸν καιρὸ τῆς ἀποχῆς του σκόπευε νὰ ἰδρῦσαι σύλλογον καὶ νὰ τεθεῖ ἐπὶ κεφαλῆς πρὸς ὄψιν στὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα».

Ὁ κ. Μιχαλακόπουλος ἐντυφφέστατος στὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Μᾶς ἀναπτύσσει πλατεῖα τὶς ἀπόψεις του. Μᾶς φέρνει παράδειγμα τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἄλλων γλωσσῶν. Κανένας νόμος, προστατευτικὸς ἢ ὄχι, θὰ μπόρῃ νὰ σταματήσῃ τὴ φυσικὴ ἐξέλιξιν τῆς γλώσσας μας. Εἶν' ἐνθουσιασμένος μὲ τὸ Ἰόνιον θέατρο. Ἀγκαλιάζει τὸ κάθε θέμα μὲ κύρος καὶ πλατεῖα. Ἐπειτὰ ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρον ὁ κ. Μιχαλακόπουλος εἶναι ὁ πῶς δυνατὸς ἄνθρωπος στὴν Ἑλλάδα.

— Μεγάλον ἐπιτυχία εἶχε ἡ διάλεξις τοῦ σοφοῦ Βυζαντινολόγου Φαίδωνος Κουκούλε στὸν Δημοτικὸν Θέατρον μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδρομῆς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν στὴ Ζάκυνθο.

— Στὸ ἴδιον θέατρο πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανελάβε τὶς γνωστὰς θεωρίας τῶν γλωσσαμυντῶρων γιὰ τὰ ἰδανικά, γλῶσσα κ.τ.λ. κ.τ.λ. ὁ κ. Κυπραῖος.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Γιώργου Κ. Κατσιμπαλη, Τὸ παιδὶ στὴν ποίηση τοῦ Παλαμά, Ἀθήνα, Τυπογραφεῖο «Ἔστια», 1929 σ. 21.

Τὸ ἔργο τῶν μεγάλων ποιητῶν παρουσιάζει ἀδιάκοπα διάφορες ἀπόψεις καὶ τόσο πῶς τέλεια γίνεται γνωστὸ, ὅσο λεπτομερέστερα ὄλες του οἱ ἀπόψεις.

Γιὰ τοῦτο πολὺ ὁμορφῆς ἦταν ἡ ἰδέα τοῦ κ. Κατσιμπαλη νὰ μᾶς πῆ μὲ τὴν παραπάνω σύντομη μελέτη του πὼς ὁ Παλαμᾶς ἐνοιώσε τὸ παιδὶ καὶ πὼς τὸ ὕμνησε μέσα στὸ ἔργο του. Καὶ εἶναι τόσο πῶς ἀξιόπαινη ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Κατσιμπαλη, ὅσο τὸ θέμα τῆς μελέτης του εἶναι πρωτότυπον καὶ ἱκανὸ νὰ καταδείξῃ τὴν ἀξία ἐνὸς ποιητικοῦ ἔργου.

Ὁ κ. Κ. εἶναι γνωστὸς κιὰπὸ ἄλλες ἐργασίες του—μεταφραστικὲς κυρίως—πάνω στὸ παλαμικὸ ἔργο, πού τὸ ἔχει ἀγαπήσει καὶ γνωρίσει κατὰ βάθος. Γιὰ τοῦτο μπόρῃ νὰ δώσῃ σ' ἕνα μπουκέττο τὰ ὠραιότερα λουλούδια τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμά, πού ἀναφέρονται στὸ παιδὶ, καταταγμένα σὲ χρονολογικὴ καὶ ἐρμηνευμένα αἰσθητικὰ.

Ὁ Κ. ἐκφορᾶται μὲ κάποια ἀγανάκτηση καὶ βιαιότητα ἐναντίον τῶν ἀργητῶν κάθε ἀξίας στὴ νεοελληνικὴ μας λογοτεχνία. Καὶ ἔχει, βέβαια, ἀπολύτως δίκην. Θὰ προτιμούσαμε ὅμως ἢ ἐκφρασῆ του νὰ ἦταν περισσότερο συγκαταληκτικὴ καὶ περισσότερα οὐσιαστικὴ.

Ὅπως ὅποτε ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι ἕνα ὁμορφὸ καὶ εὐχάριστον κριτικὸν δοκίμιον καὶ χαίρομαστε, πού μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ τὴ συστήσουμε ἀπ' αὐτὴ τὴ στήλη στοὺς ἀναγνώστεις μας. W.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(Γιὰ νὰ κρίνονται πρέπει νὰ στέλνονται στὴ Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ δύο ἀντίτυπα).

— Γεωργ. Α. Σωτηρίου: «Ἡ τέχνη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τριῶν ἱεραρχῶν. Σχέσεις τέχνης καὶ θρησκείας».—Ἀθήναι, 1929.

— Α. Μ. Ἀνδρεάδου: «Ἰάκωβος Πολυλάς—Λαογ. Μαβίλης».—Ἀθήναι, ἐπιφυλλίδες Ἐλευθερουδάκη, 1929.

— Ζ. Α. Παπαντωνίου: «Διηγήματα».— Συλλογὴ πού βραβεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία.—Ἀθήνα, 1927, δραχ. 40.

— Μιχ. Ἀργυρόπουλου: «Τ' ἀνιστόρητα». Ποιητικὴ συλλογὴ, Ἀθήνα, 1925, δραχ. 20.—Γιὰ τὴ μοναδικὴ τούτη συλλογὴ θὰ γράψουμε σ' ἄλλο φύλλον.

— Καλλιρόης Ἐλεπούλου: «Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις».—Περιοδικὸν «Ἐρευνα». Ἀθήνα, Φεβρ. 1929, δραχ. 7.

— Ἑλλῆς Δαμπρίδου (μεταφράσεις): «Θρυλικὲς ἠθικολογίες, Ἀμλέτος».—Γύρω ἀπὸ τὸν Βαλερύν.—Ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῶν μελετῶν πού ἐκδίδει ὁ οἶκος Καλέργη, Ἀθήναι, 1929, δραχ. 5 τὸ κάθε τεῦχος.

— Ἀποστόλου Γ. Κωνσταντινίδου: «Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς Ἱερουσαλήμ».—Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἐκδρομὴν στοὺς ἁγίους τόπους.—Ἀλεξάνδρεια, 1929, δραχ. 40.

Ἐπιθεώρησις τῆς τοπικῆς αυτοδιοικήσεως: «Τὸ Α'». Συνῆδρον τῶν Ἑλλήνων Δημάρχων.—Ἀθήναι, 1928.

— Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου: «Διηγήματα» μὲ πρόλογον Δ. Καλογεροπούλου.—Ζηκάκης, Ἀθήνα, 1929 δραχ. 30.

— Γ. Κ. Κατσιμπαλη: «Τὸ παιδὶ στὴν ποίηση τοῦ Παλαμά».—Ἀθήνα, 1929 δραχ. 5.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Στὴν «Πρωτοπορία» (Μᾶης) συστηματικὴ ἐπιθεσις μ' ἕνα ἄρθρον γιὰ τὸν «Ἐσταυρωμένον» τοῦ Greco, ἐναντίον τοῦ Διευθυντῆ τῆς Ἐθν. Πινακοθήκης πού ἀποκαλεῖ «κακὸν ἄνθρωπον». Μποροῦσαν νὰ ποῦν: δύσκολον. Καὶ στὴ θέση του ἔτσι πρέπει νάβαι. Ἀλοιμονο ἂν καὶ στὴν καλλιτεχνία ἀφθεῖ ἐλευθερία κ' ἐπιπολαιότατα. Ὁ κ. Παπαντωνίου πρὸςφερε καὶ προσφέρει στὴν Πινακοθήκην μεγάλες ὑπηρεσίας καὶ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴν του δύναμιν πού τὸ ἴδρυμα αὐτὸ στέκεται τόσο ψηλὰ ἀναλόγως μὲ τὸ χρόνον τῆς ἰδρυσῆς της καὶ τῶν μέσων πού διαθέτει. Ἡ Ζάκυνθος πού στὸ ἐνδιαφέρον του χρωστᾷ κατὰ μέγα μέρος τὴν περίσωση τῶν

καλλιτεχνικῶν τῆς θησαυρῶν διαμαρτύρεται έντονα γιά τήν επίθεση αὐτῆ πού εὐ-
τυχῶς δέν μπορεῖ νά τόν θίξει.

Στό ἴδιο φύλλο ἐν' ἄρθρο τοῦ Ψυχάρη γιά τόν Μελά, καί δυό ὠρσιότατα δη-
μοτικά τραγοῦδια τῆς Ἀράχωβας.

— Στή συμπαθητικιά μας «Ἀλεξανδρινή Τέχνη» (Μάρτης), ἐν' ὠραίο ποίημα,
τοῦ Ἀλέξ. Πάλλη κι' ἐν' ἄλλο πολὺ ὠραίο τῆς Ρίκας Σεγκοπούλου «Δίλημμα». —
Ἐνα δράμα, βιβλιοκρισίαι καί σημειώματα.

— Στή «Νέα Ἑστία» (1 Ἀπριλίου) : Ἐν' αὐτόγραφο γράμμα τοῦ Ἀθαν. Διάκου,
τό τέλος τῆς ἐνδιαφέρουσας μελέτης τοῦ κ. Ἀνδρεάδη «Τά Θέατρα τῆς Βιέννης».
— Σ' ἐκεῖνο τῆς 15 Ἀπριλίου : Ἀπό τ' ἀνατολίτικα τραγοῦδια τοῦ κ. Μιχ. Ἀργυρο-
πούλου καί μιὰ μετάφραση τῆς «Κοκκότας» τοῦ G. Gozzano ἀπό τῆ Ρίτα Μπούμη

Στό τεῦχος 15 Μαΐου «Τωρινά καί περασμένα», ποιήματα τοῦ κ. Μαρίνου Σι-
γούρου, «ἀπό τήν ζωὴν καί ἀπό τήν τέχνην» τοῦ Νιρβάνα, λαογραφικά τοῦ Μα-
ρίνη, κ' ἕνα ὠραίο διήγημα τῆς κ. Κλεαρῆς Μαλάμου, πρωτοποεῖα, καί πλού-
σιο δεκαπενθήμερο, βιβλιοκρισίαι.

— «Ἡπειρωτικά Χρονικά» (παράρτημα δεύτερο 1928) δυό ἐνδιαφέρουσες βιο-
γραφικῆς μελέτες : «Σπυρίδων Λάμπρος» ἀπό τὸ Δ. Μπαλάνο καί «Γεώργιος Σταύ-
ρου» ἀπό τὸν Νικ. Πατσέλη.

— Στὴν «Πνοή» (Ἀπριλίου) ἕνα ποίημα τοῦ Παλαμᾶ «Ὅλα τ' ἀηδόνια» κ' ἕνα
τοῦ Μαλακάση «Στὸν ποιητὴ Μ. Κανελλῆ».

— «Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλλάδος». — Μηνιαία, διευθυντῆς Δώρας Κου-
βαράς. — Ἀπὸ τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ Μαΐου μείναμε πολὺ εὐχαριστημένοι. Μιά γε-
νικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ κάθε ἄποψη. Πλοῦτος εἰκόνων στολίζει τὸ
τεῦχος. Ἀξιόλογο ἀληθινά.

— Ἀπὸ τὴν «Ἀναγέννηση» Ζακύνθου παραθέτομε ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πολι-
τικὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Ἄντ. Μάτσει : «... Πρὸς καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων
καί τεχνῶν καί πρὸς ἀνάδειξιν καί συντήρησιν τῶν ἱστορικῶν καί καλλιτεχνικῶν
θησαυρῶν μας. Μετ' τὸ εὐλαβῆς πανελληνιον προσκύνημα πρὸς τὸν σεπτὸν πολιοῦ-
χον μας Ἅγιον, ἃς στολιζῶσι τὴν νῆσον μας ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ καί οἱ βωμοὶ
τῆς μαθήσεως καί τῆς καλλιτεχνίας. . . . . Ἄς συντηρῶμεν τὰς ἱστορικὰς παρα-
δόσεις τῆς νῆσου μας, ὄχι διὰ νὰ μᾶς συγκρατῶσιν εἰς στασιμότητα, ἀλλὰ διὰ νὰ
μᾶς δίδωσι τὴν πνοὴν τῆς προόδου, ἵνα παραμείνῃ ἡ Ζάκυνθος ἐστία φωτός, πολ-
λιτισμοῦ καί προόδου καί ζέντερον γονίμου ἐθνικῆς ἐργασίας».

Τὰ ὠραία αὐτὰ λόγια ἀντηχοῦν βαθύτατα κ' ἐνθουσιάζουν τὴν ψυχὴ κάθε διανο-
οῦμενου. Κ' ἐλπίζομε πὸς τὸ ὠραίο παράδειγμα τοῦ κ. Μάτσει θ' ἀκολουθήσουν
καί οἱ ἄλλοι μας πολιτευόμενοι περιλαμβάνοντες στὸ πρόγραμμά τους τὴν ἀνύψωσι
καί ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη τοῦ νησιοῦ μας, πού ὀλοένα σβύνει.

— Στὸ «Libre» (Ἀπριλίου-Μάης) δυό ὠραιότατα ποιήματα τοῦ Πάλλη. — Ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες βιβλιοκρισίαι καί μιὰ γιά τὸ βιβλίον τοῦ Μουσοῦρη «Ἡ Σμί-
κρυνσις τοῦ Σολωμοῦ». Ὁ κ. Ρουσέλ ἀναγνωρίζει πὸς ὁ συγγραφέας κατέχει
καλὰ τὸ θέμα ἀλλὰ δέν τοῦ βρῖσκει χρητικὴ δύναμη. Καί πὸς ὁ τρόπος τῆς ἀνα-
σκευῆς τῆς ἐργασίας τοῦ Καιροφύλα δέν εἶναι εὐγενικός. — Καί πὸς ἴσως ὁ κ. Και-
ροφύλας νὰ μὴ εἶχε τὰ προσόντα γιά μιὰ τέτοια ἐκδοσις. — Ὁμολογοῦμε πὸς ἐμᾶς
τούλάχιστο ὁ κ. Μουσοῦρης μᾶς ἔχει πείσει.

— Στὸν «Ἡμερήσιον Τύπον», Ἀκρόπολι, Πρωῖα κ.τ.λ. μετ' τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκ-
δρομῆς τῆς Ἑταιρ. Βυζαντινῶν σπουδῶν, ἀνταποκρίσεις ἐκτενεῖς ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο.

— Στὸν «Ἑλληνικὸν Ταχυδρόμον» σειρὰ ἀνταποκρίσεων. «Ἀνά τὰς Ἴονιους νή-
σους. — Κέρκυρα».

— Στὸν «Τηλέγραφο» Πατρῶν ἐν' ἄρθρο τοῦ Σπύρου Μινώτου : «La questione
Romana».

— Στὸ Marzocco (3 Μαΐου) ἐν' ἄρθρο «Dante nella mente di Ugo Foscolo»
γιά τὴ σχετικὴ διάλεξιν τοῦ Arturo Linacher στὴ Ρώμη.

— Στὸ καλλιτεχνικοφιλολογικὸ περιοδικὸ «Cremona» (Ἀπριλίου) διαβάζομε ἐν'
ἄρθρο τοῦ Nello Lombardo γιά τὸ Φώσκολο : «Megalomanie et strettizzate».

— Τὸ Mattino ἀναδημοσιεύει ἐν' ἄρθρο τῆς Ἰσαβέλλας Θεοτόκη — Ἀλμπέρτσι
ἀπὸ τὸν Extractor τοῦ Λονδίνου (9 Μαΐου 1829) γιά τὸ Βύρωνα πού μεταφρά-
ζομε σ' ἄλλη στήλη.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη

Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μετ' Κεφάλαια ἰδικά τῆς

Λίρας 18.000.000.

Πράκτωρ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ἐξεδόθη :

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

“ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ,,

Τὰ τελευταῖα Παρισινὰ διηγήματα τοῦ συγγραφέα τῆς
«Χορεύτριας Κοντεσσίνας Φελιτσιτὰ».

Κωστῆς Παλαμᾶς : «Ὁ Θραῖσος Καστανάκης φέρνει
τὸ νεοελληνικὸ διήγημα στὴ διεθνή σειρὰ».

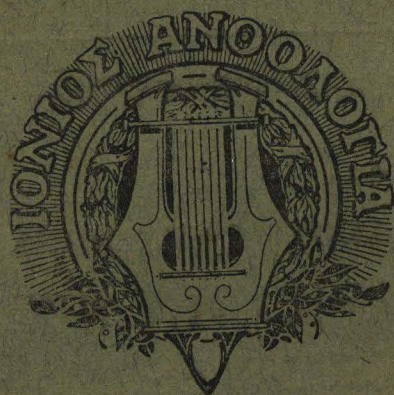
NOUVELLES LITTÉRAIRES : «... μετ' τὰ τελευταῖα
του ἔργα τοποθετεῖται στὴν πρωτοπορεία τῶν Εὐρωπαϊῶν
πεζογράφων».

Ἀθῆναι : Βιβλιοπωλεῖον Γ. Βασιλείου,

48. Σταδίου. — Τιμὴ δεχ. 30.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τύπος Αθ. Σκορδίλη. — Σόρος

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ